

№ 8 (12)

Kaina 1lt. 50 ct.

POLICIJA

TURINYS

Policijos drausmės statuto klausimu, A. J.	1
Privatinio kaltinimo bylos, S. V.	6
Administracinis baudimas, Pet. K.-Linkevičius	8
Pasienio policijos tarnyba, J. Basevičius	9
Rašto paslaptys, K. S.	11
Kino teatrai ir jų saugumas, K. Urbanavičius	17
Gaisrai ir padegimai, K. B.	18
Ramos mokslingosios policijos mokykloje, ...	
V. Šebedevs	21
Policijos šventei artėjant, A. Ram.	22
Margasis gyvenimas, Ark. Buchovas	23
Kartais ir taip atsitinka, Cingu-Lingu	24
Iš policijos literatūros, K. Budrevičius	25
V. G-is	25
„Gaisro instrukcija“ policijos tarnautojams, D. S-ka.	26
Klausimai ir atsakymai	28

Šiuo turime garbės pranešti visiems gerb.
vartotojams, jog pasaulio žinomoji firma

V. Vysocky ir B-ve,

kuri turi savo nuosavas plantacijas Kinijoje ir Ceilono saloje,
taip pat ir skyrius visose Europos valstybėse, dabartiniu laiku
atidarė taip pat ir Lietuvoje SAVO ARBATOS SVARSTYKLĘ

Rekomenduojame mūsų rinktos Ceilono arbatos
Nr. Nr. 220 ir 74 ir neturinčios sau panašios
Kinų arbatos skardinėse mėgėjams

Parsiduoda visose krautuvėse ir Karių Ekonominės Bendrovės skyriuose.

Atstovas įgaliotinis Lietuvai ir Klaipėdos kraštui

B. GOLDBERGAS, Laisvės alėja 76, pasažas. Telef. 503.

B-veš „MAISTAS“ krautuvėse 5% pigiau

Valstybės įstaigų tarnautojams, bendrabučiams, prieglaudoms, moksleiviams
ir draugijų bei organizacijų valdyboms mūsų krautuvėse Laisvės, al.

42 nr., Rotušės aikštė 15 nr. ir Šančiuose prie fabr. buv. br.

Šmidt visi mūsų gaminiai ir mėsa pardavinėjama 5% pigiau

B-VĖ «MAISTAS»

Žinovas rūko tik papirosus

„Renome“

„Tosca“

„Aras“

ir tabaką

„Emir“

„Bosfor“

„Kalif“

Br. Salomonų papirosų fabriko

Kaune, Ožeškienės g. 14 nr.

Telefono 99 nr.

POLICIJA

LIETUVOS POLICIJOS MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

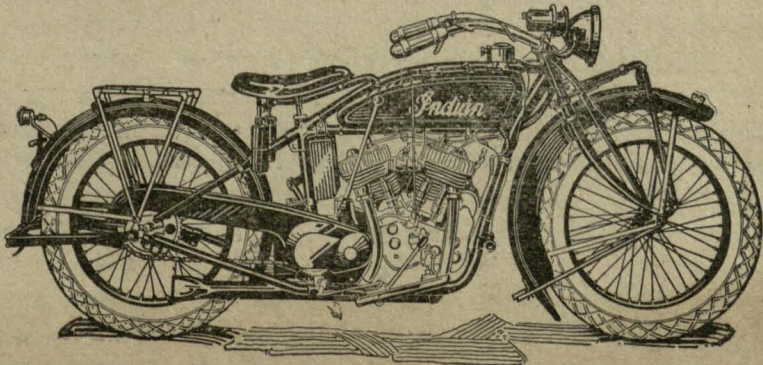
REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: KAUNAS, V. R. M. PILIEČIŲ APSAUGOS D-TAS, TELEF. 566

A. J.

Policijos drausmės statuto klausimu

Milicijos įstatymo („Vyr. Žin.“ 32 nr.) 9 § einant, milicija (dabar policija) tvarkoma drausmės pagrindais. Kokie, būtent, drausmės pagrindai taikomi policijai, kalbamasis įstatymas pilnai neišvysto, ir tiksliai trumpai nurodo, kokias baudas turi teisės uždėti nuovadų viršininkai ir policijos vadai (milicijos įstatymo 20 §). Be to, tame pačiame įstatyme dar trumpai pasakyta, kokiais atvejais taikomos drausmės baudos, būtent, už mažus nusikaltimus, už kuriuos netraukiami į teismą, gali būti savo viršininkų baudžiami drausmės bausme (milicijos įst. 19 §). Kaip matome, įstatymas platesnių nurodymų policiją drausmės pagrindais tvarkyti nedavė; palikti neįgyvendintą milicijos įstatymo 9 § (kad policija tvarkoma drausmės pagrindais) buvo negalima, nes policija tik tada tinkamai eis savo pareigas, kada ji bus drausmės pagrindais sutvarkyta, valdoma ir kada kiekvienas policijos tarnautojas žinos, kad jo nerangumas tarnyboje, jo nemandagus apsiėjimas su piliečiais, jo neatitinkamas elgimasis, nors ir netarnybos laiku, ir kiti jo prasižengimai nepasiliks be išdavinių, bet viršininkų bus tinkamai į tai reaguojama ir baudžiama. Gerai išvystyti drausmės pagrindai yra tik vienoje mūsų valstybės organizacijoje, tai kariuomenėje, ir todėl, tvarkant policiją drausmės pagrindais, vidaus reikalų

ministerijos vyresnybės ir buvo atsižvelgta į kariuomenės drausmės sutvarkymą ir, pasiremiant milicijos įstatymo 24 § (kuriuo vidaus reikalų ministeriui pavedama leisti policijai veikti ir organizuoti instrukcijas), ji pritaikyta policijai. Buvusio vidaus reikalų ministerio p. Žalkasko patvirtintoje pasienio policijos instrukcijoje jau gana konkrečiai ir aiškiai numatytos drausmės teisės ir drausmės atsakomybė. Tas pat padaryta ir surašant policijos mokykloms statutus. Bendrai, policijos tarnautojus baudžiant drausmės būdu, buvo vadovautasi ta mintimi, kad kuris viršininkas turi teisės tarnautoją priimti tarnybon ir iš jos atleisti, tas turi ir pilnos teisės bausti drausmės būdu, nes skaudžiausioji, be abejo, drausmės bauda yra visiškas paleidimas iš tarnybos ir, jeigu koks viršininkas turi teisės pavartoti skaudžiausiąją bausmę, tai tuo

Bendrovė „Litofranc“
Kaunas, Laisvės al. 76 (pasažas), tel. 1675.

pačiu jis gali panaudoti ir švelnesnę.

„Policijos“ 7 nr. p. Bobelio iškelta mintis, kad vidaus reikalų ministerijoje jau pilnai pribrendo klausimas paruošti policijai tinkamas drausmės statutas. Visiškai su šia mintimi sutikdamas ir jausdamas reikalingumą sistematizuoti visa tai, kas šioje srityje jau yra padaryta ir duoti, galop, aiškius drausmės pagrindus policijai tvarkyti, aš čia trumpai panagrinėsiu, kokia tvarka toksai policijos drausmės statutas gali būti išleistas ir kas jame turi būti numatyta.

Seime yra dar nebaigtas svarstyti valstybės tarnybos įstatymo projektas, kuris liečia visus valstybės tarnautojus, išskyrus karius, ministerius, valstybės kontrolierius ir teismo tarnautojus. Policijos tarnautojams šis įstatymas, seimui jį priėmus, turės būti taikomas. Šiame įstatymo projekte yra taip pat kai kurie drausmės pagrindai, pav., už nenumatytus baudžiamuosiuose įstatymuose tarnybos prasižengimus gali būti uždėtos drausmės baudos — įspėjimas, papeikimas be pažymėjimo ar su pažymėjimu tarnybos metrikoje, išskaitymas iš algos ir pažeminimas tarnybos kategorijoje; išskaitymas iš algos dedamas tik už neatvykimą į tarnybą ir už pasivėlavimą iš atostogų, jei neatvykimo ar pasivėlavimo priežasčių svarbumas neįrodytas; neatvykus į tarnybą arba pasivėlavus iš atostogų ilgiau dviejų savičių laiko, — be išskaitymo iš algos — valdininkas gali būti pažemintas tarnybos kategorijoje arba visai iš tarnybos paleistas; išskaitymas iš algos negali būti didesnis kaip $\frac{1}{25}$ mėnesinės algos dalis už kiekvieną praleistą dieną. Tai šitokie bus mūsų valstybės tarnybos drausmės pagrindai, bet ar jie gali būti taikomi policijos tarnybai, kuri stovi daug arčiau prie kariuomenės, negu prie kitos valstybinės tarnybos? Paimsime keletą pavyzdžių: pasieno policijos sargybinis pasišalino iš sargybos ir paliko atidarą sieną ar demarkacijos liniją, arba stovėdamas sargyboje nusigėrė, ar užmigo, — kokia bausmė tokiam sargybiniui taikyti? Kitiems valstybinės tarnybos valdininkams, gal, ir galima būtų taikyti panašiais atsitikimais įspėjimą ar papeikimą, bet policijos tarnautojams aukščiau nurodytais atvejais tai permaža; prie tokių drausmės pagrindų mes niekad neturėsime tin-

kamos nei sienos, nei piliečių apsaugos. Paimsime kitą pavyzdį: policijos tarnautojas dėvi uniformą; su šiąja uniforma surištos kai kurios teisės piliečių atžvilgiu; policijos tarnautojas girtas pasirodė gatvėje, pradeda reikalauti iš piliečių padaryti vieną ar kitą veiksmą; reikalavimas gal ir teisėtas, bet patsai valdininkas neturi pilnos savo veiksmų nuovokos; piliečiai tai mato ir nenori policijos valdininko reikalavimų pildyti; kyla triukšmas, susidaro tam tikrų išdavų. Kaip, einant valstybės tarnybos įstatymu, galima kaltininkas nubausti? Arba toks atsitikimas: policininkas, viešoje vietoje būdamas, uniformuotas pasigėrė. Ar tai policininkui dovanotina, ar nesipiktina tokiais policijos tarnautojais visuomenė, ar galima palikti nebaustą tokį nusižengimą?

Plačiau nekalbėdamas, noriu tik vieną pabrėžti: kad numatytieji valstybinei tarnybai kalba majame įstatymo projekte drausmės pagrindai yra neužtektini policijos tarnybai; jai, kaip specifinei ir labai svarbiai valstybinės tarnybos šakai, turi būti padaryta tokia pat išimtis, bent drausmės sutvarkymo atžvilgiu, kaip ir kariams. Į kalbamąjį įstatymo projektą reikėtų įnešti pastaba, kad policijos tarnautojai už nenumatytus baudžiamais įstatymais nusižengimus baudžiami drausmės būdu, einant specialiu policijai tvarkyti įstatymu. Tuo būdu pasilytų galioje bent dabar esamoji tvarka ir veiktų milicijos įstatymo tie straipsniai, kuriais numatyti policijos sutvarkymas drausmės atžvilgiu. Jei tokios pastabos į šį įstatymo projektą dabar neįnešti, tai, jį priėmus, dabartinis policijos sutvarkymas drausmės pagrindais tuojau būtų pakeistas valstybinės tarnybos įstatymu numatyta tvarka, nes jame pačiame yra straipsnis, kuriuo daromos išimtys teismo tarnautojams ir kariams, bet apie policiją nė žodžio nekalbama, — reiškia, jai šis įstatymas turės būti laikomas ištisai. Tam išvengti, kaip jau aukščiau kalbėjau, reikalinga prie atatinamo valstybinės tarnybos įstatymo straipsnio pridėti pastaba, iš kurios būtų matoma, kad policijos drausmės pagrindai nustatomi tskiriu specialiu įstatymu, kuris ir dabar jau yra, „Milicijos įstatymo“ pavidale („Vyr. Žin.“ 32 nr.). Tačiau, kadangi jame, kaip jau nurodžiau, nevisai aiškiai ir pilnai tie

drausmės pagrindai išvystyti, reikalinga visa tai, kuo buvo praktikoje iki šiol vadovautasi, kas jau numatyta įvairiomis instrukcijomis ir statutais, sutraukti, apdirbti ir seime priimti kaip bendrą policijos drausmės statutą.

Šis statutas turėtų susidėti iš tokių dalių: bendrieji dėsniai, drausmės baudos, policijos tarnautojų teisės, drausmės baudų atlikimas, jų kontrolė ir skundai.

Bendrais dėsniais turėtų būti numatyta už kokius, būtent, nusižengimus tarnautojai baudžiami drausmės būdu, kokie, būtent, tarnautojai, tuo statutu einant, gali būti baudžiami. Bendras principas, be abejo, turės pasilikti tas pats, kaip iki šiol yra, t. y., kad drausmės pabaudos taikomos tiems tarnautojų nusižengimams, kurie nėra numatyti baudžiamajame statute. Bet tai maža: kalbamajame statute reikėtų numatyti bent svarbiausios policijos tarnautojų nusižengimų rūšys, už kuriuos jie gali būti baudžiami drausmės būdu, pav., 1) pavestų tarnybos pareigų netinkamas atlikimas, 2) savavališkas pašalinimas iš tarnybos ir sargybos, 3) savavališkas atostogų užtesimas, 4) pavėluotas stojimas sargybon ir tarnybon, miegojimas, girtuokliavimas ar neleistas rūkymas sargyboje, 5) netinkamas policijos tarnautojų elgimasis, pav., girtuokliavimas viešose vietose, triukšmo kėlimas, muštynės, vartojimas įžeidžiančių išsireiškimų apsiėjime su piliečiais ir kitais tarnautojais, savo viršininkų ir vyresniųjų policijos valdininkų negerbimas, dovanų ėmimas ir pinigų skolinimas iš valdinių, valdinių naudojimas asmeniniams patarnavimams ir t. t. Maždaug tokiais atvejais turėtų būti policijos tarnautojams taikomos drausmės baudos. Be to, tarnautojui padarius baudžiamajame statute numatytą nusikalstamąjį darbą, kada nėra galimumo tokį tarnautoją palikti tarnyboje ar toje vietoje iki teismo sprendimo, taip pat turėtų būti leista drausmės būdu perkelti į žemesnę vietą ar visai iš tarnybos atleisti, žiūrint kvotos davinių ir nusikaltimo svarbos. Policijos drausmės statutu einant, galėtų būti baudžiami visi viešosios, pasienio, geležinkelių, vandens ir kriminalinės policijos bei policijos mokyklų policininkai, visi policijos valdininkai, pastarųjų parei-

goms eiti prikomandiruotieji, praktikantai ir mokiniai. Policijos įstaigų etatiniai kancelarijos tarnautojai, kurie neatlieka specialių policijos pareigų ir neturi teisės dėvėti policijos uniformą, baudžiami drausmės būdu bendrame valstybinės tarnybos įstatyme numatyta tvarka.

Policijos tarnautojams turėtų būti taikomos šios drausmės baudos:

- 1) viešai neskelbiamas papeikimas,
- 2) įsakyme skelbiamas papeikimas,
- 3) išlaikymas iš algos už nestojimą tarnybon be pateisinančių priežasčių iki ^{1/25} mėnesinės algos dalies už kiekvieną dieną,
- 4) naminis areštas ligi 10 dienų,
- 5) areštas ligi 20 dienų,
- 6) vietos ir kategorijos pažeminimas,
- 7) pašalinimas iš tarnybos.

Dedant drausmės baudą, reikia atsižvelgti į tarnautojo asmens ypatumus, į jo tarnybą iki nusižengimo ir į nusižengimo svarbą. Turinčiam daug savigarbos jausmo ir anksčiau pavyzdinčiai tarnavusiam policijos valdininkui viešai įsakyme paskelbtas papeikimas būtų labai skaudi bausmė; tuo tarpu kitą tarnautoją už tokį nusižengimą, atsižvelgiant į jo ankstybesnę nevisai tinkamą tarnybą ir kitus faktorius, gal, reikėtų nubausti visu arešto smarkumu, ar net pažeminti tarnyboje.

Drausmės statute turi būti numatyta, ar galima už tą patį nusižengimą bausti keliomis drausmės bandomis. Be abejo, čia gali būti tik vienas atsakymas: kadangi drausmės baudos yra nevienodo skaudumo, tai, dedant smarkesnę baudą, nėra reikalo dėti ir lengvesnę, nes skaudesnioji savaimė ją turi savyje; taip pat nėra prasmės jungti papeikimą su areštu ar pažinimu bei pašalinimu iš tarnybos, arba net ir areštą su pažeminimu tarnyboje, nes pastaroji bauda yra sunkesnė. Išimtis gali būti tokiais atsitikimais, pavyzdžiui, tiesioginis policininko viršininkas nubaudė jį areštu; aukštesnieji viršininkai, sužinoję apie policininko nusižengimą, išreikalauja bylą ir randa, kad uždėtoji drausmės bauda šiam nusižengimui yra per lengva ir deda patys daug smarkesnę, ar tos pačios rūšies, ar net kitos, smarkesnės. Jei viršininkas randa, kad tarnautojo nubaudimui už kokį nors nusižengimą yra permaža jam suteiktos galios, jis turi privalo

tarpininkauti prieš aukštesnį viršininką nusižengimą atatinamai nubausti. Baudų sujungimas galėtų būti tuo atveju, kada išskaitoma iš tarnautojų algos už nestojimą tarnybon be pateisinančių priežasčių, nes išskaitymas iš algos yra materialinė bauda už padarytą valstybei žalą, nestojant tarnybon. O už patį tokio nepateisinamo savavaliavimo faktą dargi reikėtų bausti ir kita drausmės bauda; todėl ir manau, kad išskaitymas iš algos turi būti leistas jungti su kiekviena kita drausmės bauda. Turi būti taipgi pastatytas terminas, kuriam išėjus, nebegalima už padarytąjį nusižengimą bausti. Manychiau, kad, išėjus 6 mėnesiams nuo nusižengimo padarymo dienos, nebėra reikalo bausti, ir tokie įsisenėję nusižengimai turėtų būti palikti nebausti.

Valstybinės tarnybos įstatyme yra numatyta, kaip drausmės bauda, įspėjimas. Teisybė, šitoji bauda yra ir kitų kraštų valstybinėje tarnyboje, pav., Vokietijoje. Bet, manychiau, kad ji savyje baudos sąvokos neturi, nes tada reikėtų prie drausmės baudų priskirti ir pastebėjimus, griežtus nurodymus bei viršininko griežto turinio pasikalbėjimus su valdiniu ir kitus viršininko galios pareiškimus. Įspėjimai, pastebėjimai, griežto turinio pasikalbėjimai bei nurodymai viršininkų gali būti vartojami, bet jie visai nereikalauja jokios reglamentacijos ir nėra kieno nors teisių suvaržymas, nes viršininkas, įspėdamas valdinį ar darydamas jam pastebėjimų už kokį nors apsileidimą, tuo valdinio dar nebaudžia, bet tiktai reikalaujama tinkamiau dirbti. Tokie reikalavimai ne tik gali būti daromi be ypatingo tam reikalui įstatymo, bet būtini iš pačios tarnybos esmės.

Milicijos įstatyme ir mano siūlyme yra numatoma drausmės bauda—areštas, kuris visai nefiguruoja valstybinės tarnybos įstatymo projekte. Gal, valdininkams bendrai areštas taikyti ir nereikalinga, bet policijos tarnautojams jo netaikyti negalima. Policijoje turi būti drausmė, ir tik drausme pasirėmę viršininkai turės galimumo valdinius priversti tinkamai pildyti duotus įsakymus, paliepiamus ir tinkamai eiti savo pareigas. Šioji policijos drausmė turi būti kur kas didesnė, nei kitų valstybinė. Policijos tarnautojams tenka

dažnai rizikuoti savo gyvybe, jie eina savo pareigas su ginklu rankose, sudaro vidaus ginkluotą pajėgą; jiems pavesta piliečių gyvybės, turto, tvarkos ir ramybės apsauga. Tokia svarbi ginkluota pajėga, jeigu joje nebus griežtos drausmės, ir ji nebus tinkamai valdoma, gali pasidaryti kai kada ne tiek naudinga, kiek žalinga. Vienas būdas laikyti policijos tarnautojus rankose ir yra vartojimas gana griežtos drausmės baudos—arešto. Policija pastaruoju laiku daugiausiai komplektuojama iš buvusių karių ir todėl ne vien tik savo paskyrimu, bet ir savo sudėtimi pilna prasme yra antroji kariuomenė. Todėl ir jos drausmės sutvarkymas nedaug tegali skirtis nuo kariuomenės, kurios drausmės pagrindai yra gerai apgalvoti ir ilgų metų praktika patikrinti. Be to, kaip aukščiau jau minėjau, tokie policijos tarnautojų prasižengimai, kaip apleidimas sargybos vietos, pasigėrimas pareigas einant, užmigimas ir panašūs tarnybiniai policininkų nusižengimai reikalauja skubaus ir griežto reagavimo. Žeminti tarnyboje dažniausiai nėra net galimumo, liuosuoti iš vietos taipgi, nes kalbami viršininkai, kaip vietoje, taip ir pasienio policijoje, gana neretas apsireiškimas ir, prašalinus vieną, reikia priimti kitas, kuris nėra kiek, gal, nebus geresnis už pirmąjį; todėl geriau yra mokyti jau turimą. Vienas tokių mokymo galimumų ir yra areštas. Ne pro šalį būtų leisti viršininkų nuožiūra areštą keisti stovėjimu po šautuvu.

Mano numatytas naminis areštas turėtų būti taikomas daugiausiai aukštesniems policijos valdininkams, nes nevisada patogu juos, nepažeminant jų autoriteto, tupdyti daboklėn. Taipgi ši arešto forma galėtų būti vartojama policijos mokyklose, kur šiuo būdu nubaustieji galėtų atlikti kitas savo pareigas, bet neturėtų galimumo pasinaudoti teise apleisti mokyklą. Bendrai, kaip vieną taip ir antrą arešto formą galima derinti su pareigų ėjimu, t. y. nubauštasis, tik atlikęs savo pareigas, laikomas arešte. Tuo būdu ir tarnyba nenukentėtų.

Drausmės statute reikia aiškiai numatyti, kas kokiomis drausmės teisėmis naudojasi ir kam kokios drausmės baudos gali būti dedamos. Viršininkai, kurie turi tei-

sės priimti policijos tarnautoją tarnybon ir jį paleisti, privalo turėti ir pilnų drausmės teisių, t. y., jie gali bausti visomis drausmės baudomis. Žemesnieji viršininkai gali bausti šiek tiek susiaurintu maštabu, netaikydami smarkesniųjų drausmės baudų, arba jas taikydami tik iš dalies. Apskričių viršininkai turi teisės priimti tarnybon ir iš jos atleisti visus policininkus; tai reiškia, jie gali ir bausti juos visomis drausmės baudomis. Policijos vadas jau negalės vartoti nei pažeminimo tarnyboje, nei visiško iš jos atleidimo, nes policininkų priėmimas ir atleidimas yra ne jo kompetencijoje. Bet ir čia jis turės tam tikrų teisių—tai tarpininkavimo teisė. Policijos vadui, kaip tiesioginiam visos apskrities policijos viršininkui, turi būti suteikta galia bausti pilnumoje kitomis drausmės baudomis visus jo žinioje esančius policininkus ir, gal, šiek tiek mažiau policijos valdininkus. Kiti žemesnieji policijos viršininkai gali turėti drausmės teisių šiek tiek siauresnio maštabo. Aš plačiau čia nenagrinėsiu kas kokių teisių privalėtų turėti. Tą klausimą, ruošiant drausmės statutą, turėtų išspręsti tam tikra komisija, kuri viską gerai numatytų ir sutvarkytų, nes drausmės statutas turi aiškiai nurodyti kiekvieno kompetenciją savo srityje.

Pažiūrėję lenkų valstybinės policijos drausmės statutą, mes pamatysime, jog tenai svarbesniosios drausmės baudos dedamos padarius kvotas. Su tuo aš nevisai noriu sutikti, nes sutvarkymas drausmės pagrindais kuo mažiausiai gali remtis biurokratizmu. Drausmės pagrindais sutvarkyta organizacija turi būti lanksti, o ne paskendusį susirašinėjimuose ir kvotose. nuo skubotumo ir lankstumo galima atsakyti, gal, tik tuo atveju, kada tarnautojui gresia pažeminimas tarnyboje ar paliuosavimas iš jos. Kitais atvejais viršininkai baudžia be kvotų, nes nematyti jokio reikalo dėl kiekvieno menko nusižengimo gaišinti laiką ir vesti kvotas.

Drausmės bauda turi būti atliekama tuojau po uždėjimo, ir iš tarnautojo turi būti atimta teisė net pasiliuosuoti iš tarnybos, kol jis neatliks uždėtosios drausmės baudos. Visos drausmės baudos, išskyrus neviešą papeikimą, turi būti žymimos tarnautojo tarnybos lape, bet, jei tarnautojas kokius trejus metus po baudos uždėjimo pavyzdingai tarnauja, pažymėjimas apie uždėtąją baudą gali būti iš jo tarnybos lapo išbrauktas.

Kiekvienas, neteisėtai nubaustas, gali skųstis aukštesniems viršininkams, kurie iš savo pusės privalo savo valdinius kontroliuoti, kad pastarieji neperžengtų suteiktų jiems drausmės teisių ir jų piktam nenaudotų. Priešingu atveju aukštesnysis viršininkas privalo uždėtąją bausmę nuimti ir į ją uždėjusį viršininką atatinkamai reaguoti.

Baigdamas šį straipsnį, turiu dar pabrėžti, kad kaž kodėl pas mus visuomenė drausmei duoda labai maža reikšmės. Tuo tarpu dabartiniais laikais itin mūsų apystovose mes galime šį tą nuveikti tikrai tvarkydami savo darbą drausmės ir, pasakyčiau, dargi griežtos drausmės pagrindais. Ar ne užtektinai mums įrodė dar nevisai tolimos praeities kai kurių valstybių praktika, ko galima pasiekti geležinės drausmės dėka ir kas pasidaro, kai drausmės pagrindai iškrinka. Kiekvienoje net privatinėje organizacijoje šiais laikais mes matome kuo griežčiausią drausmę. Todėl būti šioje srityje per dideliais liberalais, manyčiau, ne tik nenaudinga, bet net labai žalinga. Mes neturime dar didelės valdymo srityje praktikos, mes esame gerokai įpratę mitinguoti ir viską kritikuoti. Čia ir paskutinio dešimtmečio įvykiai gerokai pakeitė žmonių psichiką blogon pusėn, padarė mus dideliais valdžios negerbėjais, jokių varžymų ir drausmės nemėgėjais. Todėl į mūsų valdymo aparatą, į mūsų darbuotę turi būti įvesta drausmė, ir gana griežta drausmė, ir tik jos pagalba mes galėsime žengti pirmyn ir tinkamai tvarkytis.

S. V.

Privatinio kaltinimo bylos

Remiantis baudžiamojo proceso taisyklėmis, baudžiamąsias bylas iškelia valdžios atstovai ar privatiniai asmenys (2 str.). Baudžiamosiose bylose, sprendžiamos taikos teismuose, kaltinamuosius teisme gali kaltinti privatiniai asmenys, nukentėję nuo nusikalstamųjų veiksmų, o taip pat ir policija ir kitokia administracinė valdžia, įstatymais nustatytose ribose (3 str.). Šią taisyklę papildė baudž. proceso 49 str., sulig kurio policija ir kitokia administracinė valdžia praneša taikos teisėjui apie tuos jų susektus, savo veikimo srity, nusikalstamus darbus, už kuriuos reikia traukti atsakomybėn be privatinųjų asmenų skundų. Baudžiamosiose bylose, sprendžiamose bendrais teismų nuostatais, teisme kaltinamųjų kaltinimas pavedamas prokurorams (valstybės gynėjams) ir jų padėjėjams (4 str.). Bet iš šios taisyklės, sako baudž. proceso stat. 5 str., yra išimamos tos baudžiamosios bylos, kurios, einant įstatymais, gali būti keliamos, tik nuo nusikaltimo ar nusižengimo nukentėjusio asmens skundu. Tose šios srities bylose, kurias galima baigti susitaikymu (Ulož o nakaz. 1885 m. leidinyje 157 str.) kaltinamųjų kaltinimas teisme yra leidžiamas vien tik privatiniais kaltintojams. Visose gi kitose šios rūšies bylose kaltinimo teisė (bylos iškėlimas) priklauso nukentėjusiam asmeniui, o tolimesnė teismo eiga prokurorui ar jo padėjėjui.

Iš nurodytųjų įstatymų nuostatų išeina, kad kai kuriems nusikaltimams ir nusižengimams baudžiamųjų bylų iškėlimas ir tolimesnė jų eiga pareina iš nukentėjusių privatinųjų asmenų valios — juos tada vadiname privatiniais kaltintojais, — bet ne iš valstybinės valdžios organų (policijos, administracijos, ar teismo įstaigų ir prokurorų priežiūros). Be to, vienas šitokias bylas iškelusieji privatiniai asmenys gali baigti susitaikymu (baudž. proc. 16 str. 3 p. ir 303¹ str.), arba nutraukti, atsisakydami kaltinti, o kitose jie šitos teisės neturi. Tačiau pati byla be jų skundo negali būti pradėta.

Tuo būdu reikia skirti trys nusikaltimų ir nusižengimų kategorijos, kurių baudimui ir baudžiamajame procese nustatytos trys skirtingos tvarkos: 1. privatinio kaltinimo tvarka, 2. viešo kaltinimo tvarka ir 3. maišyta tvarka, kurią įprasta vadinti privatiškai viešu kaltinimu.

Reikia pastebėti, jog nusikaltimų ir nusižengimų dauguma yra pavesta viešo kaltinimo tvarkai. Gi nusikalstamųjų darbų, baudžiamųjų tikslai dėl privatinio skundo (privatinio kaltinimo tvarka), dauguma, sulig bausmės dydžiu, yra pavesta taikos teisėjams ir leidžia susitaikyti. Privatiškai vieša kaltinimo tvarka, kur

byla yra keliami tik nukentėjusio asmens skundu, bet jau negali baigti susitaikymu, daugiausiai liečia moterų garbės įžeidimą, o taip pat ir nusikaltimus šeimos teisėms ir įžeidimą spaudoje valdžios asmenų ir valstybės pareidymų.

Kurie gi nusikalstamieji darbai turi būti baudžiami privatinio kaltinimo tvarka ir kada baudžiamose bylose leidžiama taikytis? Tiesioginio atsakymo į šiuos klausimus veikiančiuose baudžiamuose įstatymuose (baudž. kodeksas ir baudž. procesas) mes nerandame. Laikinas gi Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo 33 §-fas tikslai nurodo, jog «taikytis leidžiama tose baudžiamose bylose, kuriose buvo galima taikytis ir rusų teismuose».

Tuo būdu, norint nustatyti privatinio kaltinimo bylų tabelę, būtinai reikia pasiknisti veikusiuose rusų teismuose baudžiamuose įstatymuose ir juos sulyginti su įstatymais, priimtais Lietuvos teismų įstaigoms.

Kaip žinome, prieš karą rusų teismuose buvo taikoma taikos teisėjų dedamųjų bausmių įstatai (ustav) ir «uloženije» apie baudžiamąsias ir taisomąsias bausmes. Gi baudžiamoji «uloženije» veikė tikslai kai kuriomis savo dalimis. Pirmuose dviejuose baudžiamuosiuose įstatymuose ir buvo tam tikri nurodymai tiems atsitikimams, kada baudžiamoji byla už kurį nors nusikaltimą ar visą jų grupę buvo galima kelti tikslai esant skundui privatinio asmens, kuris nukentėjo. Bausmių statute (ustav o nakaz.), kurias uždeda taikos teisėjai, tokių nurodymų yra 18—20 str. str., kur, sulig straipsniais, yra išskaityti visi tuo įstatymu draudžiamieji nusižengimai, baudžiami tikslai dėl privatinųjų skundų. Gi baudžiamųjų ir taisomųjų bausmių kodekse, iš dalies pačiame jo atskirų straipsnių tekste, iš dalies pastabų pavidalu, prie visos eilės straipsnių yra padaryta rezervacijų, kurių nusikalstamųjų darbų bylos keliamos tik nukentėjusiam ar jo teisėtam įgaliotiniui skundžiant. Baudžiamojo kodekso projekto autoriai 1903 met. visai teisingai manė (tas projektas perdirbtame pavidale sujungė abudu minėtus įstatymus — įstatai ir kodeksas), kad baudžiamosios bylos iškėlimo tvarkos klausimas yra procesualės, o ne materialės teisės klausimas. Todėl kurie, būtent, nusikaltimai turi būti baudžiami ne kitaip, kaip tik remiantis nukentėjusių asmenų skundais, baudžiamajame kodekse nurodymų šiuo reikalu mes nerandame. Tačiau tuo pat metu ir baudžiamajame procese šiuo klausimu nebuvo padaryta atitinkamų papildymų, nebuvo tam nė reikalo, kadangi senasai kodeksas ir įstatai, turėjusieji reikalingų nurodymų šiuo klausimu, veikė Lietuvoje iki didžiojo karo pradžios.

Grįždami prie artimesnio 18—20 bausmių įstatų straipsn. turinio nagrinėjimo, kuris kalba apie baudas, uždedamas taikos teismuose, ir

nustatydami juose nurodytų nusižengimų atatinkamumą baudžiamajame statute pažymėtiems, mes štai ką randame.

18 str. (sulig 1912 m. tęsinu) yra pasakyta, kad nusižengimai privatinų asmenų garbei ir teisėms, nurodytieji 51³, 84, 103, 130, 131, 131¹, 132—142, 143, 175—148, 149—152, 152¹, 153, 153¹, yra baustini tik skundžiantis nukentėjusiems — kurie įžeisti, ar turėjo nuostolio, arba jų vyrui ar žmonai, tėvams, globėjams ir bendrai tiems, kurie turi jais rūpintis.

146¹ str. nurodytos bylos (medžioklės taisyklių peržengimas) keliamos tiktai skundžiantis žemės savininkui ar medžioklės nuomininkui.

Aukščiau nurodytais bausmių įstatų straipsniais yra numatyti šitokie nusižengimai.

51³ str. — jei žemės ūkio darbininkas, gavęs iš samdytojo rankpinigių sulig sutarties lapu, žemės ūkio darbo neatlieka, tai jo nusižengimas atatinka baudžiamojo statuto 376 str. 2 daliai.

84 str. — varginimas laivininkų iš paupių ir pajūrių gyventojų pusės, kai laivus ištinka nelaimė — baudžiamojo statuto 387 straipsnis.

103 str. — užkrėtimas kito užkrečiama liga ištvirkavimo keliu. Atatinkamo straipsnio baudžiamajame statute nėra, ir tokį veiksma reikia laikyti neatsargiu kūno sužeidimu, kas yra numatyta baudžiamojo statuto 474 str.

130 ir 131 str. — įžeidimas žodžiu arba raštu — baudžiamojo statuto 530 str.

131¹ str. — žemės ūkio darbininko šiurkštus elgesys su samdytoju arba akiplėšiškas neklaušymas samdytojo ar asmens, kuriam pavesta darbo ar darbininkų priežiūra — baudžiamojo statuto 377 str.

132 str. — įžeidimas žodžiu arba raštu vyresniųjų giminių — baudžiamojo statuto 532 str. 1 p.

133, 134 ir 135 str. str. — įžeidimas veiksmu atatinka baudžiamojo statuto 530 ir 475 straipsn.

136 str. — apkalbėjimas žodžiu arba raštu — baudž. statuto 531 str.

137 str. — difamacija (išplepėjimas) tikslu įžeisti kieno nors garbę, slapta patikėtų žinių — atatinka baudž. statuto 541 str.

139—141 str. str. — grasinimai žodžiu ir raštu prievartos veiksmais, nužudymu arba padegimu — baudž. statuto 510 str.

142 str. — savavaliavimas ir prievarta — baudž. statuto 507 str. 2 dal., 511 ir 512 str.

143 str. — atsisakymas teikti neturtingiems tėvams reikalingos paramos — baudž. statuto 419 str. 1 punkt.

145—153¹ str. str. — įvairios rūšies savavališkas naudojimas svetimu turtu ir jo gadinimas tyčia, yra numatyti baudžiamojo statuto 632—634, 623 ir 547 straipsniais.

Toliau, 18¹ str. įstatų apie bausmes, uždedamas taikos teismuose, yra nurodyta, kad tik skundžiantis privatiniam miško valdytojui prasideda bylos del privatinų miškų įstatymų per-

žengimo. Tai numato 155, 156 ir 158 (resp. 1—5) straipsniai. Minimaliais straipsniais skiriamos bausmės už kirtimą ir grobimą medžių iš privatinų miškų, o taip pat už savavališką naudojimąsi miško duodama nauda ir medžių gadinimą. Panašūs nusižengimai yra numatyti baudžiamojo statuto 624 ir 625 straipsniu.

Pagaliau, taikos teisėjų dedamųjų bausmių įstatų 19-tame str. yra pasakyta, vagystė, prigravimas ir svetimo turto pasisavinimas moterystėje gyvenančių tarpe, arba vaikų ir tėvų, yra baudžiamas tik nukentėjusiam asmeniui skundžiantis.

Sulig bausmių įstatų 20 str., visi anksčiau minėtieji nusižengimai (18, 18¹ ir 19 str. str.) nėra baudžiami, jei įžeistasis ar nukentėjęs asmuo susitaiko su kaltininku.

Pradedant aiškinti, kurie nusikalstamieji veiksmai sulig baudžiamuoju statutu (apie baudžiamąsias ir taisomąsias bausmes) yra privatinio kaltinimo pobūdžio, pirmiausia reikalinga sustoti X skyriaus III dalyje, kurioje 1477 — 1496 str. yra kalbama apie sužalojimus, žaizdas ir kitokius pakenkimus sveikatai. Pažymėtosis dalies gale yra tokio turinio pastabų:

I pastaba prie 1496 str.: «Tik lengvo sužeidimo ir sužalojimo atsitikimais ir nedaug pakenkus sveikatai, o taip pat ir tais atsitikimais, kad sužalojimas arba žaizdos buvo vien tik neatsargumo dėka padarytos, bylos del jų keliamos tik skundžiant tam, kurį sužeidė ar sužalojo», ir

II pastaba: «Bylos del vieno moterystėje gyvenančio asmens kitam padarytų žaizdų sužalojimo, skaudaus sumušimo, arba kitokių raizymų ir kankinimų yra keliamos bendra baudžiamojo teismo proceso tvarka tais atsitikimais, kada minėtieji kankinimai buvo nukentėjusio nuojų vedusiojo mirties priežastimi, arba jam atėmė protą, regėjimą, girdėjimą, liežuvį, ar kurį nors kūno narį. Kitais atsitikimais šios rūšies bylos prasideda tik skundžiantis pačiam nukentėjusiam vedusiam asmeniui arba jo tėvams».

Bausmių įstatų 1477 — 1496 str. str., o taip pat privatinio kaltinimo tvarka baudžiamieji skaudūs, bet gyvybei nepavojingi sumušimai (1533 str.), įžeidimai veiksmu tėvo, motinos, tėvuko arba močiutės (1534 str.) ir sužeidimas arba sužalojimas tikro tėvo arba motinos (1534 str.) atatinka 467 ir 480 str. str. baudžiamojo statuto arba XXII daliai, kurioje kalbama apie sužalojimus ir smurtą asmeniui.

Taikydami I-osios pastabos taisykles 1496, 1533, 1534 ir 1591 str. įstatų apie baudžiamąsias ir taisomąsias bausmes atatinkamiems nusikaltimams, numatytiems baudžiamojo statuto XXIII dalyje, — apie kūno sužeidimus ir smurtą asmeniui, reikia padaryti išvada, kad iš šitų nusikaltimų skaičiaus galima traukti teisman, tik

nukentėjusiems asmenims skundžiantis, sekančius nusikaltimus: 1) sunkus ar lengvas kūno sužalojimas — 468 ir 469 str. str., 2) sunkus ar lengvas sužalojimas motinos, tikrojo tėvo, ar kito vyresniojo giminės — 471 str. 1. p., 3) neatsargus kūno sužalojimas, nežiūrint jo sunkumo laipsnio — 474 str. (jei neįvyko mirtis), 4) šiaip jau visoki smurto veiksmai, kurie paliečia kūno neliečiamybę, bet kurių nelydi kūno sužalojimai — 475 str. ir 5) smurto veiksmai prieš tėvus ir kitus vyresnius gimines — 476 str. (baudž. stat.).

Gi kas liečia 2-ąją pastabą prie 1496 str. įstatų apie baudžiamąsias ir taisomąsias bausmes, tai iš jos turinio sugretinimo su baudž. stat. 467 str. matyti, kad vieno moterystėje gyvenančio asmens kūno sužalojimas iš kito pusės negali būti traukiamas teisman privatinio kaltinimo tvarka ir baigtis susitaikymu, jei šis nusikaltimas yra labai sunkios rūšies, minimas 467 baudžiamojo statuto straipsnyje, arba, jei nukentėjęs iš to mirė. Kitais gi visais atvejais panašios bylos tarp vedusių yra keliamos tiktaisiems prašant. Bet čia kyla klausimas: kokia tvarka yra keliamą byla, jei vyras ar moteris savo moterystės draugui neišdildomai subiaurino veidą?

Veido subiaurinimas ir baudžiamojo statuto 467 str., ir baudžiamųjų bei taisomųjų bausmių įstatų 1477 str. pripažintas labai sunkiu kūno sužalojimu, tačiau 2-oje pastaboje prie bausmės įstatų 1496 str. jis nėra minimas. Toksai įstatymo nutylėjimas, kada jis yra ribojantis įstatymas ir todėl neturi būti išplečiamai aiškinamas, duoda pagrindo minėtą nusikaltimą laikyti tokiau, už kurį baudžiama tik skundžiantis nukentėjusiam moterystės draugui.

(B. d.)

Pet. K.—Linkevičius

Administracinis baudimas

Kiekvieną įstatymą, priimtą parlamento ar tolygios, turinčios teisės įstatymus leisti įstaigos, gyveniman kūnija teismas arba tam tikri, įstatymų pavedami administracijos organai.

Šių dienų valstybės gyvenimas, kuris nuolat keičiasi ir žengia pirmyn, versta verčia kai kurias valdymo funkcijas išimti iš teismo kompetencijos ir perduoti kitiems organams, būtent administracijai. Teismas dėl šio savo ypatybių nepajėgia skubiai visas bylas rišti, o gyvenimas juk nelaukia. Galų gale, nevisumet būna ir tikslinga užversti teismą darbu, kurį gali taip pat sėkmingai rišti kiti valstybės organai. Todel bylos, kurios nėra surištos su dideliu piliečių laisvės varžymu, yra perduodamos rišti administracijai.

Pažvelgę į tas valstybes, kur teismo autoritetas stovi labai aukštai, pav., Angliją, pastebėsime, kad ir ten administracijai yra suteikta

daug tam tikrų teisių, išimčių iš teismo jurisdikcijos. Kaip žinome, Anglijos administracija, norėdama prievarta vykdyti savo parėdymus, turi visų pirma kreiptis į teismą, kuris, patikrinęs suprastintu procesu (summary jurisdiction) įsakymo teisėtumą, t. y. konstatavęs jo neprieštaravimą veikiams įstatymams, duoda sutikimą vykdyti. Bet šis principas ir Anglijoje netaikomas iki galo. Tam tikrais įstatymais policijai leidžiama daryti kratos bei poėmiai ir be teisėjo įsakymo; muitinių valdininkai naudojami ta pačia teise kas liečia įtariamus kontrabando; Londono policija turi teisės daryti kratas namuose, kurie įtariamai slaptu azartiniu lošimu.

Vokietijoje admin. baudimas sutvarkytas kitaip. Ten visus nusizengusius administracijos įsakymams, ji pati turi teisės bausti nereikalaujama savo žygiams teismo leidimo. Tik nukentėjusiam nesutikus su administr. nutarimu, byla perduodama prisiekusiųjų teismui, kuris ją negrinėja iš esmės.

Prancūzijoje administracija labiau suvaržyta negu Vokietijoje. Ji turi daugiau panašumo Anglijos tvarkai, ten daugiau reikšmės turi teismo sprendimai.

Taigi iš pavyzdžių matome, kad šių dienų valstybių gyvenimas rodo, jog negalima pavesti visos piliečių baudimo teisės vien tik teismui, bet reikia jų, tikslingumo dėliai, palikti ir administracijai.

Ir pas mus administracijai suteikta daug teisių piliečių baudimo srityje. Baudimo teisė yra plačiai leista vartoti karo komendantams, karo stoviu esant. Komendantas savo nuožiūra už nepildymą jo privalomųjų įsakymų be teismo sprendimo, pats gali nubausti pilietį pinigine bauda ligi 5000 litų ar kalėjimu ligi 3 mėnesių, arba pavartoti abidvi bausdas. Be to, jis gali išsiųsti pilietį iš vienos vietos kiton. Toks platus įgaliojimas komendantams gavo aprobavimo ir mūsų konstitucijoje. Einant konstitucijos 32 §, esant karo metui bei kitiems pavojingiems neramumams valstybėje, prezidentas gali tam tikrose dalyse įvesti karo ar kitą kurią nepaprastą padėtį ir tuo pačiu susiaurinti, duodamas anksčiau minėtąją teisę komendantams, konstitucines piliečių teisių garantijas.

Panaši teisė bausti piliečius duota ir apskričių viršininkams, einant sustiprintos apsaugos įstatymu.

Savivaldybių nutarimai gali būti apskūsti teismui kiekvienu metu. Einant įstatymu, pilietis, nesutinkąs su vietos savivaldybės nutarimu, gali kreiptis į savivaldybių departamentą ir, nesutikęs jau su šio pastarojo nutarimu, byla gali būti perkelta į apygardos teismą ar vyriaus. tribunolą (savivald. įstatymas 122 ir 123 §§). Šiuo atveju teismas ir pas mus turi galimumo kontroliuoti administracinį piliečio baudimą.

Einant įstatymu, apie draugijas taip pat galima skusti teismui dėl jų registravimų bei uždarymų (17 §).

Plačios baudimo teisės susirinkimų įstatymu duotos mūsų policijai. Sulig įstatymo 10 §, policijos atstovas turi teisės susirinkimą kiekvienu momentu uždaryti, jei jis randa, kad susirinkime kurstoma prie veiksmų, draudžiamų baudžiamaisiais įstatymais (sukilti prieš valstybės tvarką, prieš vyriausybę, neklausyti įstatymų ir t. t.) bei kada susirinkime kyla netvarka, kada susirinkime dalyvauja žmonės, kuriems tai uždrausta. Bet policijos pasielgimas, lygiai kaip ir baudimas už nesilaikymą susirinkimų įstatymo, gali būti apskųstas taikos teisėjui. Jeigu teismas pripažintų, kad policijos atstovas, uždarydamas susirinkimą, pasielgė neteisėtai, tai jis gali būti traukiamas tieson už savo tarnybos ribų peržengimą (14 §).

Apskričių viršininkai už nepildymą jų išleistųjų privalomųjų įsakymų gali bausti ligi vieno mėnesio kalėjimo (milicijos įstat. 25 §).

Iš čia patiektų keleto pavyzdžių matome, kad pas mus administracija turi plačių teisių piliečius bausti. Karo komendantų ir kai kuriais atvejais apskričių viršininkų nutarimai yra galutini ir net negali būti skundžiami teismui. Bet šiaip jau, kitais atvejais, paskutinis žodis priklauso teismui. Tačiau kiekvienas administracijos atstovas valdininkas už netiksliai panaudotą baudimo teisę pats gali būti nuskriausytojo piliečio patrauktas teisman ir iš jo išieškotas nuostolių atlyginimas, kurių gali kilti dėlai netikslaus jo parėdymo (konstitucijos 18 §).

Administracija kūnija gyveniman įstatymo reikalavimus savo aktais. Administracinis, kitaip tariant, individualinis aktas, nes jis leidžiamas vienam kuriam nors konkrečiam atsitikimui, veikia ir turi galios tik įstatymo ribose. Administracija t. v. privalomais įsakymais reguliuoja piliečių reikalus ir už savo įsakymų nepildymą pati baudžia. Iš tokio administr. akto, padaryto teisėta forma, ir reiškiančio teisėtą tikslą, ir valdžios atstovas, ir pilietis sužino savo prievolę ir teisę kiekvienu konkrečiu atsitikimu, nes įstatymas reguliuoja tik abstraktinius tipus. Admin. aktas, kaip ir kiekvienas kitas valstybės valdymo aktas (įstatymas, teismo sprendimas) yra taikomas nustatymui ar pakeitimui konkrečių santykių. Todėl piliečiams liuosu noru nepildant administr. parėdymų, ji privalo prievartos keliu juos vykdyti kai kuriais atsitikimais dargi negavusi teismo sutikimo. Pavartodama prievartos priemones, administracijos įstaiga tuo pačiu žygiu atlieka ir jurisdikcijos funkcijas, nes tam tikra atskira administracinė procedūra, išieškant baudas, pakeičia teismo procesą.

Administracija, skelbdama įsakymą, iš anksto perspėja, kad už reikalavimų nepildymą, gresia piniginė bauda arba areštas. Bausmė vykdoma administraciniu būdu, todėl čia administracija pasi-

savina sau kriminalinės justicijos funkcijas.

Įstatymas, leisdamas administracijai skirti baudų be teismo sprendimo, nustato maksimalinį baudimo laipsnį, palikdamas kiekvienu atskiru atsitikimu, žiūrint aplinkybių, jį nustatyti pačiai administracijai.

J. Basevičius

Pasienio policijos tarnyba

(Žiūr. „Policijos“ 7 (11) nr.)

Melagingų žinių skleidimas tarp pasienio sargybų kontrabandininkams kitą kartą lengvai leidžia pasiekti savo uždavinio; tad jie šiuo būdu taip pat suranda laiko pasinaudoti. Pav., atsitinka, kad vienas kitas sargybos žmogus ir pats sargybos viršininkas gauna pranešimą, kad naktį kontrabanda pereis sieną maždaug apie tokią tai vietą. Sargybos viršininkas, patikėjęs tokiems pranešimams ir jų nepatikrinęs, deda visas pastangas tam ruože sutvirtinti apsargą arba, reikalui esant, net ima pagalbos iš kaimyninės sargybos ir akiliausiai seka ruožą vieną, antrą naktį. Tik, trečią naktį besekdami, sužino, kad kontrabanda pergabenta 3 kilometrus dešiniau, kur būta daug silpnesnės apsaugos.

Kitkart kontrabandininkai, neturėdami žinių kuriose vietose mažiau pavojaus pereit sieną ir kur yra sargybiniai, slapukai, dar imasi tokių gudrybių, kad leidžia pirmyn šnipą žvalgą su tam tikru dresiruotu šunim «gonču», kuris, darydamas gan didelį ratą, suranda ir išduoda sekusį sargybinį ir slapuką, kurį tuomet kontrabandininkai pilnai gali sekti, neišduodami savęs, o tam tikrą manevrą atlikę, be pavojaus pereina sieną. Kontrabandininkų organizacijos dalyviai, nujaute, kad pasienio sargybose įvyksta kokie nors pasikeitimai, žmonių sumažėjimas, susijėjimas, vakarėlis, — siena apsaugota silpniau, — ūmai suspėja išnaudoti tą netobulumą savo tikslams. Atsitinka, kad ir pasienio sargybos moka melagingai nuduoti ir šnipaujantį suklaidinti, skleidamos žinių, kad vyksta vakarėlin, vestuvėsna, o iš tikrųjų eina sekimo vietosna. Kartais panašūs bandymai pasiseka paeiliui kelis kartus, kol kontrabandininkai jų neiššifruoja.

Dar vieną kontrabandininkų gudrumo pažymį atvaizduos toks atsitikimas.

1922 metais, einant mūsų batalionui sienos apsaugą, viena kuopa stovėjo atsargoje A. miestely. Vieną kartą buvo gauta žinia, kad miestely yra 3 vežimai sacharino, kurį ryt po ryt turės išvežti. Kame sacharinas, žinios nebuvo o visame miestely daryt kratą taip pat nebūtų tikslu. Tad buvo slapta nejučiomis dabojama. Kuopos vadas tą vakarą, miestelio restorane

su pažįstamais ragavo alutį. Tarp kitų kalbų buvo kalbėta apie kuopos darbus, nuopelnus ir, galop, prieita prie lažybų, kad kuopa pilnoj tvarkoj bus išrikiuota per 5 minutes; susidarė dvi pusės ginčijančių. Jau temo, kada buvo paduota pavojui rinktis signalas. Kuopos vadas čia nepralošė, bet rytojaus dieną sužinojo, kad pavojui rinkimosi metu trys vežimai sacharino paspruko iš miestelio.

Užmezgimas ryšių su pasienio tarnautojais kontrabandininkams yra nepaprastai svarbu ir jie laikas nuo laiko daro tokių bandymų; užtat kiekvienas viršininkas privalo kuo atidžiausiai sekti ir pažinti savo valdinius.

Vieną kartą buvau tokio nuotykiu liudininku: N. miestely užėjęs traktieriun, pasirinkau sau mažą kambariuką, kuris plyšiuota lentų siena skyrėsi nuo kito tokio pat kambario. Netyčiomis išgirdęs už sienos pažįstamą kalbą, ėmiau ja kiek domėtis. Metų 30-ties kiek apsišvarinęs kaimietis sėdėjo su pasienio sargybinu už apstatyto buteliais stalo ir karštai kalbėjosi. Vienas ir antras buvo gerokai įkaušę, bet valstiečio kalba sukosi apie tai, kad anas tarnautojas padėtų jam praleisti per sieną karvę. Pastarasis sutiko, ir abiejų kalbos baigėsi tuo, kad išėjo svyruodami, vienas kitą apsikabinę. Mano pareiga liko sekti ir sugauti vietoje prasižengimą darantį valdinį. Bet, man grįžus savo butan, neužilgo pabeldęs į duris, įeina tas pats tarnautojas ir pasakoja:

«Šiandien kelias valandas praleidau su kontrabandininku K. Manau, kad jis senai taip girtas buvo kaip šiandien. Kalbėjo daug jis apie savo veikimą ir prašė šianakt per sieną jam padėt pervest karvę. Žinoma, aš irgi nudaviau girtą, ir su jo prašymu sutikau. Toliau ničnieko iš jo kalbos negalėjau suprasti...» Karvė buvo kartu su vediku sugauta.

Kiek vėliau kontrabandininkas K. pasakęs: «Tai iš tikrųjų ano tarnautojo už mane gudresnio būta, nors niekad negalima buvo tuo patikėti. Jis taip buvo mano nugirdytas, kad toliau susikalbėt negalėjau, nors nudaviau, kad esu lygiai girtas, kaip ir jis!»

Ar gi tai nėra komedija, kuri buvo suvaidinta dviejų gudruolių ir kurioje kiekvienas politikos dėliai nudavė esąs girtas.

Pėdsakų maskavimas. Kad nepalikti išduodančių pėdsakų gabenant kontrabandą, kontrabandininkai taipogi imasi įvairių gudrybių. Pav., praėjusio vežimo ar rogių vėžes, žmonių bei gyvulių pėdas paslepia pravilkdami vieną kitą medžio viršūnę (ypačiai, tas svarbu esant sniegui). Norėdami sumažinti judesio trūkumą, gyvuliams ant kojų mauna minkštas nagines. Net teko matyti kontrabandininkų sulaikytą vežimą, kurio ratai ir visos dalys, išduodančios važiuojant kokį nors bilsesį, buvo apvilktos, apvyniotos guma. Iš lėto važiuojant toks vežimas neišduoda jokio garso.

Policininke, atmink, kad vardas «Policija» yra kilęs iš «Politeia», kuri didžiausio senovės galvočiaus Aristotelio moksle reiškia gerą susitvarkymą. Žinok, jog tu esi tvarkos saugotojas, todėl ir pats būk visada susitvarkęs...

Gana juokingai kontrabandininkų veikimas pasireiškia, kada jų organizacijoje prasideda kokios nors intrygos, varžymasi. Priežascių tam gali būti įvairių. Bet pakanka to, kad iš nepatenkintų dalyvių atsiranda jų išdavikų.

Kad nemanytų skaitytojas, jog pasakyta mintis yra nepamatuota, tad ir ją paremsiu vienu tipingu pavyzdžiu.

Vietos kontrabandininkai, susijungę su profesionaliais k-ais, gabeno iš mūsų pusės per sieną sachariną. Užpelnytą pelną dalindavosi tarp savęs, atsižvelgiant į darbą ir įdėtą pinigų sumą. Bet vienas iš jų tarpo ėmė reikšti nepasitenkinimo kaip draugų nuskriaustas. Nežiūrint to, darbas buvo tęsiamas ir toliau drauge, tik nuskriaustasis savo kapitalą buvo atsiėmęs ir pirkinėjo gabenimui sachariną pats sau. Vieną kartą gauname nuo ko tai anoniminį laišką, kuriame rašo, kad būsimą naktį tokia tai vieta bus nešama per sieną sacharinas. Ir iš tikro, tuo laiku nurodytoje vietoje sacharinas buvo sulaikytas, bet tamsi naktis ir mišku apaugusi vieta davė progos sachariną nešusiems jį pametus pabėgti. Buvo rastas trijuose maišeliuose sacharinas, o ketvirtam medžio piaulai ir akmens. Vėliau paaiškėjo, kad ketvirtas maišelis buvo to nuskriaustojo kontrabandos dalyvio, kuris anonimą rašė, norėdamas savo draugams kontrabandą pražudyti.

* * *

Iš tūkstančių įvairiausių kontrabandininkų gudrybių ir būdų mes čia randame tik mažą dalelę, kuria norėta kiek atvaizduoti to pavojingo kirmino veikimo charakteristika ir kokis milžiniškas darbas tenka pasienio tarnautojui, vedant kovą su tuo kirminu.

Iš pasakyto galima šią išvadą padaryti: Pasienio tarnyba reikalauja ne tik ginklu rankoje prie sienos budėti, bet kuo uoliausiai įkinkyti visas žmogaus proto gudrybes kovoje su anuo gaivalu, tariant tapt kuo daugiausia galvojančia dalimi: mokėti sekt ką priešas galvoja, dirba projektuoja.

K. S.

Rašto paslaptys

1. Slapti ženklai ir policijos darbas

Slaptieji rašto ženklai vartojami labai dažnai įvairių įvairiausiems reikalams. Jūs vartojate skaitstaveidė, rašydama savo meilužiui slaptą laišką, jais pažymi beširdis plėšikas savo grobį ir aukas, jie daro nematomais šnipo užrašus. Vis dėlto daugiausia slaptieji ženklai vartojami ten, kur anksčiau ar vėliau policija turi įsikišti. Tokiais ženklais paprastai pažymimi dalykai, kurių policija kitaip niekaip susekti negalėtų. O išskaičius tokį raštą, policija gauna tą nepasakomai brangią medžiagą visai veltui.

Tačiau neužtenka mokėti slaptus (šifruotus) raštus skaityti, t. y. dešifruoti, — svarbiausia ir pirmučiausia reikalinga pastebėti, kad tokie ženklai yra, kad nusikaltėlis negalėtų jų paslėpti ar sunaikinti. Iliustracijos dėliai paminėsiu keletą idomių atsitikimų iš tos srities.

1922 metais policija (tuomet buvusi «Kontržvalgyba») pagavo pafrontės zonoj itartiną tipą. Ilgai netrunkant, minėtas tipas iškrėstas, bet nieko nerasta. Tik visai nelauktai pastebi krėtusis valdininkas, kad to žmogaus švarško pamušalas kaip tai nevykusiai prisiūtas koku tai keistu siūlu. Jis patraukia tą siūlą — lengvai traukiasi. Pažiūri atidžiau, gi siūlas su mazgeliais, kurie sumazgioti telegrafo alfabeto sistema. Tuojau iššifruota; pasirodo tuo būdu nešamos svarbiausios žinios apie kariuomenės sudėtį lenkams.

Arba vėl maždaug tuo pačiu laiku Kybartuose suimta moteris lenkų šnipas, kuriai visos reikalingos žinios ant nugaros buvo surašytos šifru.

Toliau karo žvalgyba sugavo aiškiai įtartiną šnipą. Krečia ji kartą, krečia kitą, krečia vienas valdininkas, krečia kitas, — vis nieko neranda. Pagautasai skundžiasi nekaltas esąs ir tik bereikalingai varginamas. Sakosi nervuotas esąs, pats nuolatos savo papirosus rūko ir siūlo kitiems. Tas galiausiai krito vienam valdininkui į akį. Kodel pagautasai tiek daug ir taip negailestingai rūko. Paimta tuojau keli papirosų galai iš krepšio ir kas pasirodo? Kuone kiekviename papirosos mundštuke popieriukas ir šifrovoti užrašai.

Tokių atsitikimų yra begalės. Čia noriu tik dar vieną, labai ypatingą atsitikimą pažymėti, kuris pasitaikė jau ne prie manęs, bet mano kolegai dalyvaujant.

Pagautasai turėjo tiek svarbų dokumentą, kad norėjo žūt būt jį paslėpti. Pastebėta ir įtarta, kad jis tą mažą popieriuką įkišo sau į užpakalinę žarną. Ir tik uždavus gerokai ricinos pavyko tą popieriuką vėl gauti į rankas.

Ne mažiau svarbu yra, suradus slaptus ženklus, mokėti juos teisingai ir greitai išskaičiuoti. Slaptų ženklų yra labai daug sistemų ir metodų. Vienas yra vadinamas

2. Juliaus Cezario metodas

Šitas metodas yra pats paprasčiausias, bet ne seniausias. Istorija mokina, kad slaptus ženklus pradėta vartoti kartu ar net seniau, kaip apskritai rašto ženklus. Viduramžy 16, 17 ir 18 amžy ypatingai rūpintasi slaptų raštų ženklų tobulinimu ir jų pritaikymu politiniams bei militariniams tikslams. Tuo laiku tas mokslas buvo daug labiau išsiplėtęs ir iškilęs negu dabar.

Juliaus Cezario slaptų ženklų metodo esmė yra ta, kad vietoj kiekvienos alfabeto raidės rašoma kita raidė, skaitlinė ar šiaip koks nors ženklas. Pavyzdžiui:

P = a

o = b

l = c

i = d

c = e

a = f

tokiu būdu žodis policija bus parašytas

a b c d e d d f.

Toks šnipavimo būdas yra labai lengvas, bet kartu ir lengvai dešifruojamas. Bet jo išskaitymą galima labai komplikuoti ir pasunkinti tokiu būdu. Tarp reikalingųjų raidžių ar ženklų prirašoma daugybė įvairių raidžių bei ženklų, kurios neturi būti skaitomos ir apskritai jokios reikšmės neturi. Pavyzdžiui, jei tas pats žodis «policija», vartojant tuos pačius ženklus būt taip parašytas

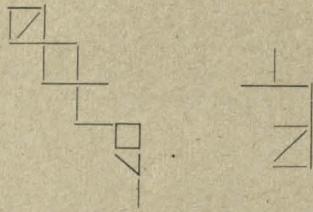
a b. «c d e» — d d f! tai darytų labai klaidinančio įspūdžio, nors nei taškas, nei šauktukas, nei kiti ženklai jokios reikšmės neturi ir esmės nekeičia.

3. Šifro komplikavimas

Šifrą galima įvairių įvairiausiai būdais komplikuoti, t. y. jį dešifravimą apsunkinti. Pavyzdžiui, jei rašte vietoj raidžių vartojamos skaitlinės, tai galima, leiskim, pirmą kartą raidę a žymėti skaitline 2, antrą kartą 4, trečią kartą 6 ir t. t. Kitą kurią nors raidę, pavyzdžiui E pirmą kartą 1, antrą 2, trečią 3, ir t. t. Toliau raidę i galima žymėti I, II, III, raidę o —, =, ≡, ir t. t. ir t. t.

Tokiu būdu užšifruotas raštas jau nėra taip lengva skaityti.

Kaip sunku gerai komplikuoatą šifrą išskaičiuoti, labai vaizdžiai matyti iš tokio atsitikimo. Kartą vienas policijos valdininkas Vienoje atsilankė privačiu būdu pas savo gerą pažįstamą banko direktorių. Šis įvedė tą valdininką savo darbo kabinetan. Ilgai besikalbant apie šį bei tą, pastebėjo policininkas ant stalo popieriaus gabaliuką, ant kurio buvo tokie ženklai paraizyti:

Valdininkui metėsi tie ženklai į akį. Šis, nieko daug negalvodamas, užklausė savo pažįstamo.

— Kokie tai ženklai?

— Tamsta esi tikras policininkas — iš prigimimo matyti, — švelniai šypsodamas atsako direktorius. Tamsta visur ieškai ko tai užslėpto. Iš tikrųjų tai nėra jokie ženklai. — Aš taip sau papeckojau nerimaudamas prie telefono triūbelės.

Budrus policininkas tuo atsakymu nesitenkino. Jis daugiau jau nieko nesakydamas ir neklausdamas nukopijavo tuos ženklus ir greit parvykęs namo, pradėjo visokiais būdais tyrinėti ką tai galėtų reikšti. Galiausiai pasisekė. Tai buvo du žodžiai «V a k a r e l m s». «lms» buvo pavardė vieno žymaus banko valdininko, pasislėpusio su didele pinigų suma, kurio policija iki to laiko jokių būdu negalėjo surasti. Dešifravęs tuos slaptus ženklus, Vienos policininkas nuvyko prie direktoriaus buto saugoti, kas įvyks. Galiausiai, vakare pasirodo ieškomasai «lms» ir tokiu būdu pakliūva policijai į nagus.

Vėliau buvo nuodugniai šifras iširtas ir paaiškėjo jo tokia esmė:

a = □	j = □	r = ▽
b = —	k = □	s = ∠
c =	l = □	t = ▽
d = —	m = □	u = ▽
e =	n = /	v = ▽
f = L	o = \	y = ∠
g = □	p = ×	z = ▽
h = □	q = ▽	
i = □		

Be šitos sistemos tenka dar paminėti matematinis, techninis ir cheminis slaptų ženklų vartojimo būdas.

4. Matematinis ir cheminis metodas

Matematinis metodas labai panašus kitiems čia jau minėtiems metodams; skirtumas yra tik tas, kad jų dešifravimas yra tuo apsunkintas, jog alfabeto raidės pažymimos ne kitomis raidėmis ar išgalvotais ženklais, bet tam tikru matematinio išskaičiavimo figūrų, kampų, paralelogramų, piramidų ir t. t.

Techninio metodo esmė yra tokia: imamas kartonas ar šiaip storokas popierius ir da-

romos jame apvalios skylutės. Paskui uždedamas skylėtas popierius ant kito popieriaus, t. y. ant to, kuriame norima rašyti, ir rašoma per padarytas skylutes tai, kas norima parašyti. Parašius, nuimamas skylėtas popierius ir visose tuščiose vietose prirašoma ko tik norima ir kaip norima. Tas jokios reikšmės neturi, nes tą šifrą gali tik tas išskaityti, kas pasidirbs tokį pat skylėtą popierių.

Be abejo, techninis metodas gali būti be galo įvairinamas, — čia paminėjau tik vieną būdą pavyzdžiui.

5. Cheminis metodas

Šitas metodas skiriasi jau iš esmės nuo visų kitų. Čia rašoma nematomu rašalu ir raidės pasirodo tik raštą įkaitinus. Atšaldamas raštas kai kada ir vėl išnyksta. Tokiu nematomu rašalu yra įvairūs skiediniai ir rūkštys, kaip citrinos rūkštis, cukraus skiedinys ir t. t. Tokiu būdu šifruoti laišakai dažniausiai todėl metasi į akis, kad, rašant matomu rašalu, paprastai paliekama daugiau tuščios vietos, kur yra su nematomu rašalu prirašyta.

Man teko matyti neseniai toks laiškas:

«Mielas drauge,

Mano nelaimei šią dieną susirgau ir negaliu tau nunešti tų knygų, kurias aš vakar prižadėjau. Bet manau, kad mano liga nepavojinga ir tikiuosi greitai būti sveikas.

Iki pasimatymo

Tavo Jurgis».

Pakaitinus šį laišką ant lempos, išsoko visai kitas tekstas ir laiškas dabar atrodė taip:

«Mielas Drauge,

Brangusai Juozeli, tėvelis yra, šiandieną blo-
Mano nelaimei, šią dieną susirgau ir negame ūpe ir nėra jokios vilties, kad man pasisektų galiu tau nunešti tų knygų, kurias aš vakar priišsprukti. Ateik ryt 5 valandą prie Soboro. Neliūžadėjau. Bet manau, kad mano liga nepavodėk, būk sveikas iki pasimatymo. Stipriai bučiuoju jinga ir tikiuosi greit būti sveikas.

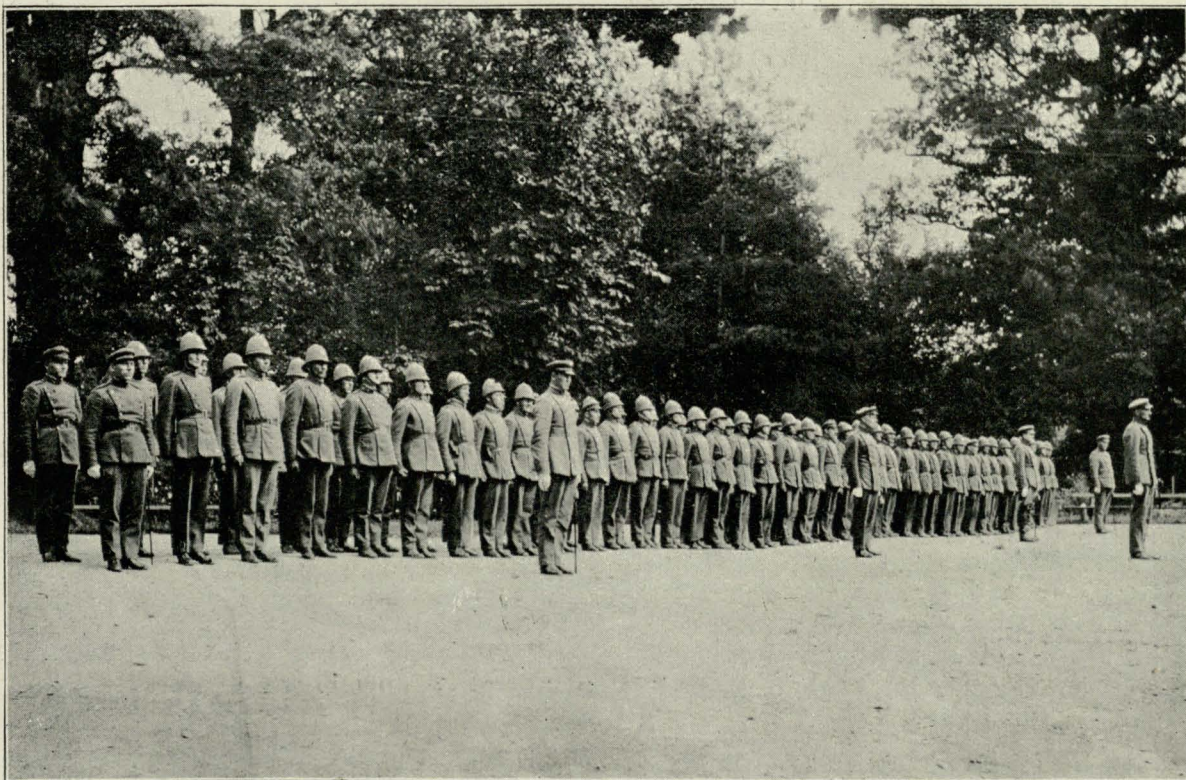
Tavo Nelė.

Iki pasimatymo

Tavo Jurgis».

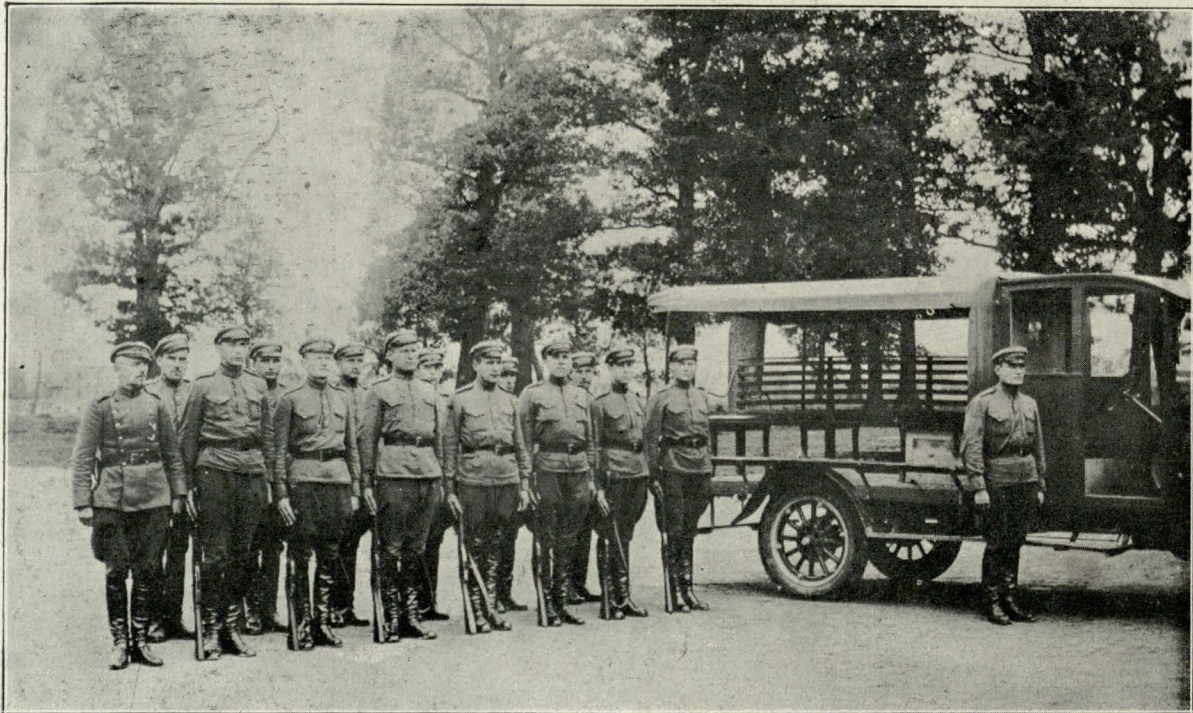
Mažai dar vartojamas, bet labai įdomus rašymo būdas, tai rašymas žmogaus prakaitu. Šitas būdas kol kas maza iširtas, bet iš esmės yra tas pats cheminis būdas. Prakaito raštas ingi yra nematomas, bet nuo kaitinimo jis ne-

Vaizdeliai iš mūsų policijos gyvenimo

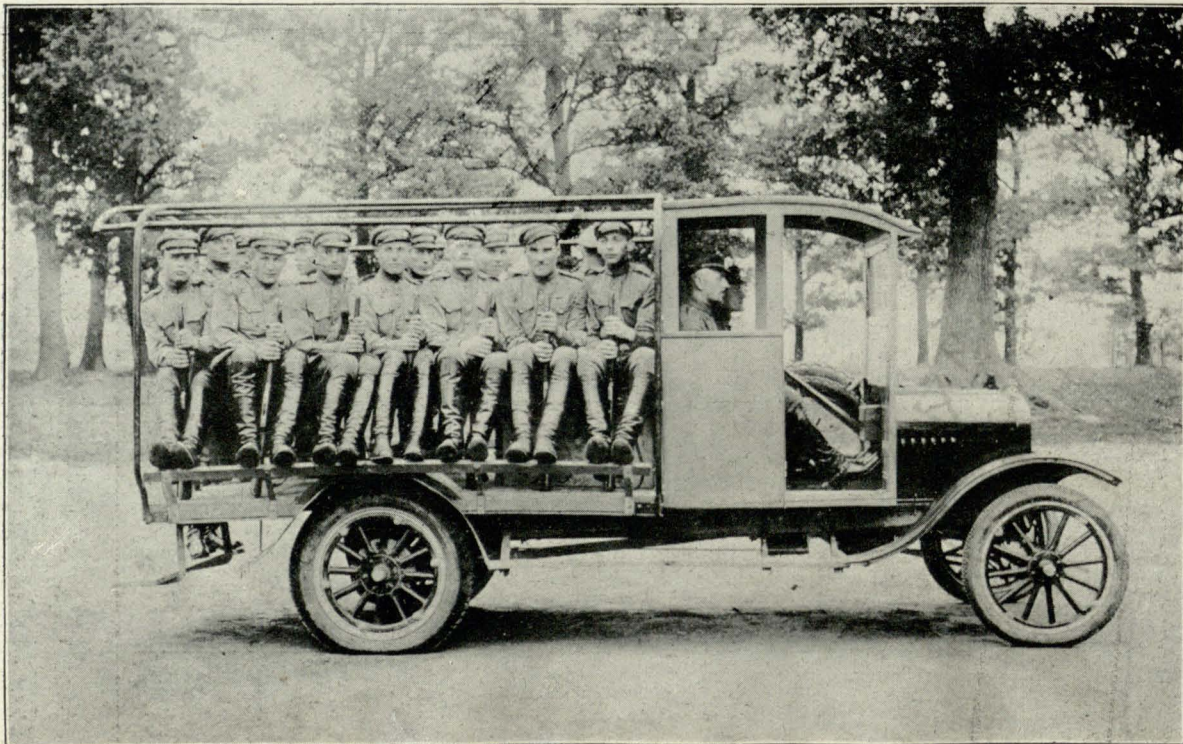

Kauno miesto policija mokosi rikiuotės.

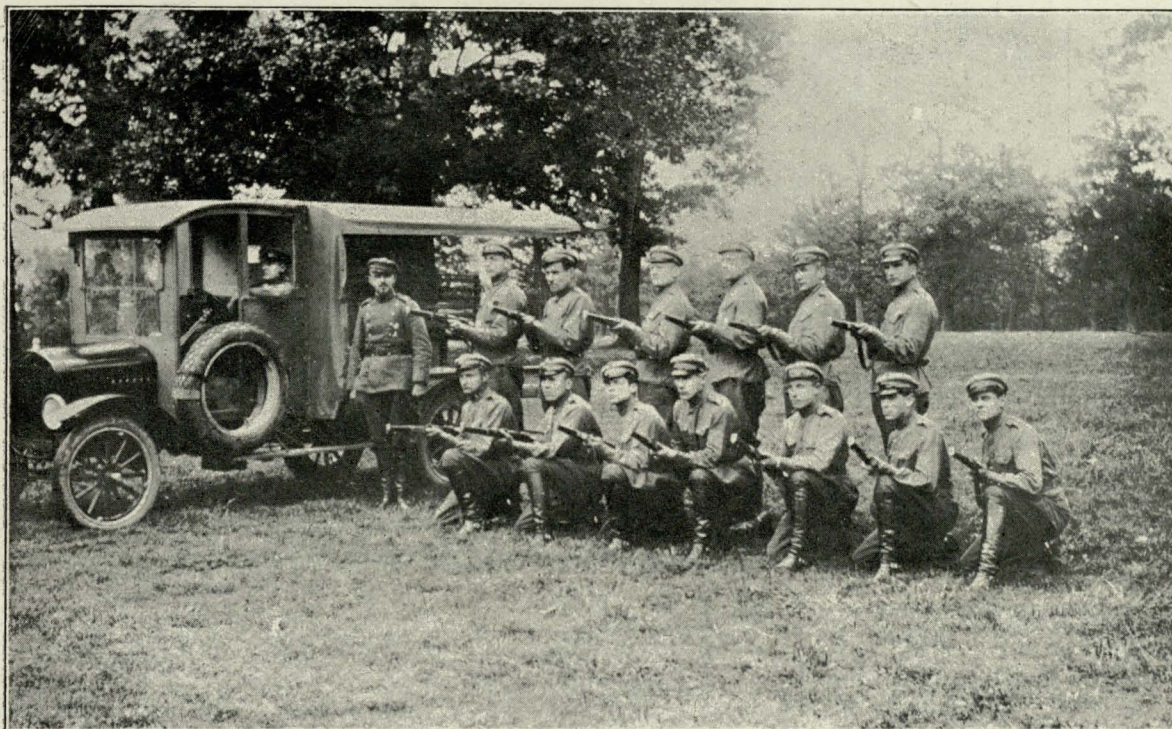

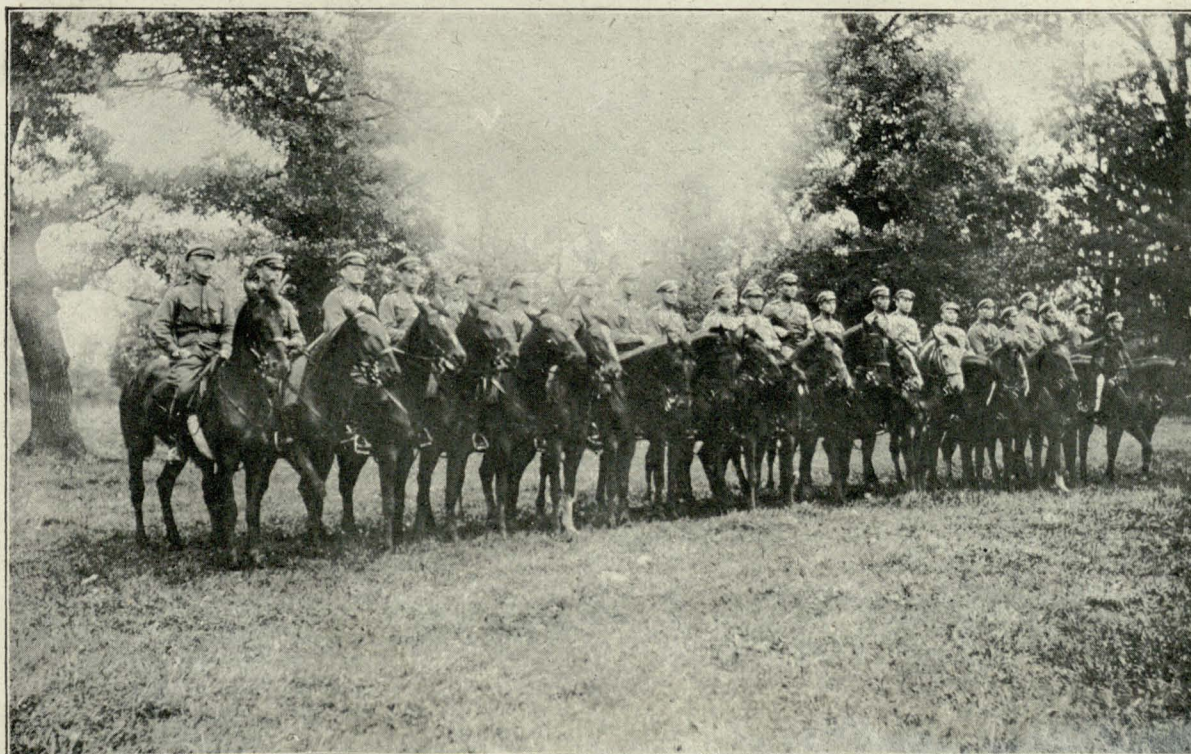
Policijos rezervo būrys priešaky su savo vadu Prapuolieniu pasiruošęs vykti įvykio vieton.

Ekstra pakviestas policijos rezervo būrys vyksta pagalbon policijai.

Policijos rezervas pasiruošęs pagalbui policijai.

Policijos rezervas ištiestoji rinktinė.

Ukmergės miesto ir apskrities policija daro pusmetinius šaudymo pratimus.

pasirodo. Jis reaguoja į jodą arba į cinko miltelius.

6. Šifro mašina

Nesenai tūlas dr. Šerbius išrado šifro mašiną, kuri yra labai panaši rašomajai mašinėlei. Ja rašoma tą, ką norima parašyti, o ant popieriaus išeina šifruotas raštas. Gavėjas gi, kuris žino koku būdu buvo užšifruota, nustato atitinkamai mašiną ir perspausdindamas gauna tekstą, gauna jau dešifruotą raštą.

Ta mašinėle galima esą iki 15.000 paprastų šifrų padaryti, o kombinuotų net iki keleto milijonų.

Bet kol kas dar nėra galutinai nustatyta to naujo išradimo kvalifikacija.

7. Raktas

Baigdamas, noriu dar vieną visai ypatingą ženklų rūšį paminėti, kuri daugiausia slaptų organizacijų bei uždraustų klūbų vartojama.

Pavyzdžiui, randamas pas kurį nors uždrausto klūbo narį raščiukas su tokiomis skaitlinėmis:

525 & 35
1500
30
105

Ką jos galėtų reikšti?

Pirmiausia 525 & 35 reiškia 525 : 35 ir tuo būdu gaunamas raktas, būtent: 15. Dabar 1500 : 15 = 100, t. y. 100 pusl. telefonų knygos, 30 : 15 = 2, reiškia antrą eilutę, 105 : 15 = 7, reiškia septintą valandą susirinkimas.

Nors slaptų ženklų išskaitymas reikalauja nepaprastos kantrybės, daug laiko ir užsispyrimo, bet jis duoda policijai taip įdomios ir brangios medžiagos, kad su šia sritimi kiekvienam policininkui labai patartina susipažinti. Juo labiau, kad šitas darbas įdomus, gyvas. Jis visai atstoja visokių «galvosūkių», «šaradų» spėjimus ir duoda labai apčiuopiamos naudos.

Kas šiek tiek toje srity pasidarbuoja, įgauna noro toliau dirbti, ir darbas ne tik įmanomas, bet ir nesunkus darosi.

K. Urbanavičius

Kino teatrai ir jų saugumas

Paskutinį dešimtmetį, ypačiai dabar po didžiojo karo, kino teatrų skaičius, kaip kitose valstybėse, taip ir pas mus Lietuvoje, žymiai padidėjo. Pačiame Kaune turime ar astuonetai kinematografų; nestinga jų ir didesniuose provincijos miestuose. Tokio spartaus išaugimo priežastis yra, palyginamai, lengvas kino filmų

produkavimas. Jas pradedama gaminti net ir pas mus. Kaip pirmiau, taip ir dabar filmos gaminamos iš tam tikros celulozo medžiagos, kuri, deja, turi trūkumų: kino filmos užsidega prie 170—180 laipsnių Celzijaus. Palyginus su kitomis medžiagomis, ši temperatūra yra labai žema. Visos pastangos pašalinti greito nitrocelulozo filmų užsidegimo pavojų, pakeičiant ji kita atitinkama medžiaga, kuri fotografavimo, elastingumo, patvarumo ir kitais atžvilgiais nebūtų blogesnė už nitrocelulozą, iki šiam laikui nedavė jokių teigiamų rezultatų. Todėl ir toliau tenka skaitytis su ypatingu filmų užsidegimo pavojumi. Čia tenka pastebėti, kad dabar taip plačiai vartojama veidrodinė lempa žymiai šviesiau parodo paveikslus, negu iki šio laiko vartota kondensoro lempa, nežiūrint silpnesnės srovės; tačiau pirmoji yra daug pavojingesnė, nes įdubęs veidrodis žymiai koncentruoja ne tik šviesos, bet ir šilimos spindulius. Šis šilimos veikimas į aparato langelį yra tiek stiprus, kad, filmos juostai užkliuvus ar sugedus, filmų užsidegimai bus dažnesni, negu pirmiau. Jeigu prie aparato langelio nebus vėsintuvo, tai kino mechanikui reikalinga daug prityrimo, vikrumo ir šalto kraujo, kad savo laiku nuplėštų degančią filmą ir tuo būdu išvengtų gaisro. Kad kilęs nuo degančios filmos gaisras nepersimestų iš aparato į publikos salę, elementarinės taisyklės reikalauja šią pastarąją atskirti nuo kambario, kuriame yra aparatas, ugniaatsparia siena, t. y. pilnai jį izoluoti.

Degančių filmų gesinimo priemonės iki šio laiko dar nėra žinomos. Paprastai mėginama gesinti, įmetant degančią filmą į vandens kibirą, pridengiant skarmalais ir t. t., bet toks gesinimo būdas tik padidina gaisro pavojų, nes celulozo filmos, kaip ir visokia nitrocelulozo medžiaga, nenustoja degę ir be oro; gi nuo tokio beliepsnio degimo atsiranda nuodingų, troškinių ir sprogstamųjų dujų. Viso to išdavynys gali būti labai pragaištingas. Filmoms užsidegus, mechanikas užstumia geležines dureles ant izoliacijos sienoje esančių projekcijos ir tėjimo langelių ir filmos sudega, publikai gaisrą visai nepastebėjus. O tas yra būtinai reikalinga, nes, kiek yra žinoma, panikos pavojus kino teatre yra dažnai daug didesnis, negu paties gaisro pavojus. Ir šiuo atžvilgiu — kaip parodė kinematografų gaisrai Berlyne, Atėnuose ir kituose miestuose — pilna žiūrėtojų salės izoliacija nuo aparato yra pamatinė sąlyga kino teatrų egzistavimui.

Bendros viešųjų kinematografų saugumo taisyklės, kurios pas mus, Lietuvoje, rodos, dar nėra galutinai išdirbtos, turėtų būti pritaikytos šių dienų technikos reikalavimams.

Pirmoje eilėje reikia kreipti dėmesį aparatų kambario, kuriame dirba kino mechanikas, didumui. Grindy plotas turėtų siekti ne mažiau 6 ketv. metrų ir aukštis bent 2,80 metrų. Dviejų aparatų pastatymui, kas yra priimta didesniuose

kino teatruose paveikslų demonstravimui be antraktų, kambario plotas ir aukštis turi būti atitinkamai padidintas. Be to, mechaniko kambarys privalo turėti išėjimą tiesiog į lauką ir gerą ventilaciją.

Kad užsidegus filmai ugnis nepersimestų ant kitų, privalo būti reikalaujama, kad filmos būtų sudedamos į ugniaatsparias dėžes, jeigu galima, iš kietmedžio.

Viena svarbiausių taisyklių yra ta, kad kinomechanikas, demonstruodamas paveikslą, jokių būdu neturi teisės pasitraukti iš savo vietos.

Kilnojamiems ir taip vadinamiems mokyklų kinematografams gali būti lengvesnės sąlygos, ypačiai tuomet, jeigu jų aparatai nesudaro didelio filmų užsidegimo pavojaus.

Viešųjų kino teatrų moderniško įtaisymo pavyzdys sulig šių dienų reikalavimais buvo parodytas Karlsruhe'ės tarptautinėje policijos technikos parodoje. Čia lankytojai turėjo progos pamatyti moderniško kino teatro įrengimą su naujai išrastais drėgno oro vėsintuvais, automatiškai užsidaranciais projekcijos langeliais ir t. t.

Metas būtų ir pas mus susirūpinti kinematografų sutvarkymu ir jų saugumu.

K. B.

Gaisrai ir padegimai

Dabartiniu metu retą rasime vietą, kur nebūt gaisrų, kurių priežastis dažniausiai palieka neišaiškinta. Todėl imuosiu tarti kelis žodžius apie būdus, priemones ir kelius, kuriais einant ir vadovaujantis, bus galima nors daliai nelaimingų atsitikimų tikrąsias priežastis surasti, kurie retkarčiais galės būt ir šių nelaimingų atsitikimų įspėjimais.

Nagrinėjant gaisrų klausimą, reikalinga visus gaisrus skirti trimis rūšimis:

1) gaisrai, kurių priežastys yra gamtos veiksniai (žaibas, užsidegimas iš savęs, kibirkštis užnešimas ir t. t.),

2) gaisrai, kilusieji iš atsitiktino neatsargumo (neatsargus elgimasis su ugnimi, kaminai ir pečiai ir t. t.) ir,

3) gaisrai, kurie kilo iš blogo sumanymo (padegimai).

Padegimai daromi beveik visumet sąmoningai, ar tai iš blogos valios, ar kitų motyvų, pav., iš keršto, tikslu paslėpti užmušimų ir apiplėšimų pėdsakus. Dažnai pasitaiko ir nesąmoningi padegimai, be jokių blogų minčių ar noro pėdsakus sunaikinti, pav., iš pasigėrimo, sumišimo, iš kvailumo, nesubrendimo ir t. t.

Visuose gaisruose pirmiausia reikia išaiškinti jų priežastį, paskui tikslą ir pačius kaltininkus, jei pasirodytų padegimas arba neatsargus elgimasis su ugnimi. Tyrinėjimą pradeda aiškindami, ar gaisras galėjo kilti dėl

gamtos reiškinių, baigiame—ar gaisras kilo iš padegimų ir blogų norų.

Čia turime prisiminti, kad gaisrų kvotų aiškinimai daug sunkesni, negu vagysčių, užmušimų ir t. t. Čia visa tai, kas galėtų būti pagalba gaisro priežastį išaiškinti ir jo kitus kaltininkus surasti, būva dažniausiai gaisro sunaikinta. To nepaisant, ugniavietėje daromi kasinėjimai, spėjant, kad šiuo būdu galima rasti gaisro priežasties pėdsakus. Todel ir pageidaujame visumet būtinai kasinėti. Jei kuri namų dalis nesudegė, arba gaisras pasisekė laiku užgesinti, tai negyvaisiais liudininkais gali būti degamieji ir lengvai užsidegę daiktai ir įtaisymai, kaip neišvengiami padegimų palydovai.

Gaisrus aiškinant, reikalinga kreipti dėmesio ir tam, ar nėra iš gaisro kam naudos, pelno, pav., ugniapinigiai, kurie viršija sudegusio turto kainą, bloga medžiaginė būklė ir t. t.

Gaisrai, kurių priežastys yra gamtos veiksniai

Nagrinėjant šios rūšies gaisrus, reikia atminti, kad prityrę padegėjai savo tikslams pasiekti dažnai naudojami gamtos veiksniais, betarpiai išsukiančiais gaisrą, arba padega tokiu laiku, kuomet galima manyti, jog gaisras kilo ne iš kieno nors blogos valios, kad tokiu būdu nukreipti kvotą į klaidingą pusę ir priversti manyti, jog gaisro priežastis yra gamtos veiksnys.

Viena tokių priežasčių reikia laikyti žaibą. Tačiau gaisras, kilęs nuo žaibo, palieka užtekintai charekteringų žymių, iš kurių lengva daryti išvadą, ar tai galėjo, ar ne šiuo atsitikimu gaisras kilti iš įtrenkimo priežasties. Ir iš tiesų, žaibas, padegęs namus, visumet palieka ištirpusių metalinių dalių, įmagnetina geležinius daiktus, pajuodina metalines plokšteles, nuo jo suaižėja medinių ir mūrinių namų sienos. Turiu pridurti, kad mūro sienų suaižėjimo plyšiai būva platesni, nei medinius namuos.

Kita tokia gaisrų priežastimi dažnai būva užsidegimas arba įsiliepsnojimas iš savęs, pavyzdžiui, šieno, mėšlo ir, ypačiai, anglies. Anglies užsidegimas, niekam nepadegant, įvyksta dėl cheminio proceso, kuris eina jo paviršiuje, būtent, anglis, būdama rupi, traukia į save orą, kuriame yra deguonies. Dėl anglių šio ypatumo — kondensuoti savo paviršiuje iš oro deguonį — temperatūra žymiai pakyla ir gali siekti 250—400 laipsnių, sudarydama sąlygą pačiam užsidegti.

Nurodytos priežasties išdavų būva tik tuomet, kada vietoje, kurioje yra anglis, nėra užtektino laisvo oro priėjimo, kuris galėtų vėsinti ir neduoti pačiam iš savęs užsidegti.

Kita sąlyga iš savęs užsidegti — tai anglių sukrovimas krūvomis, dėl ko oras, didesniu plotu liesdamas anglis, greičiau jas įkaitina iki kritiškajai ribai. Tą pat galima pasakyti apie anglies dulkes, skaldytas anglis ir brikietus.

Iš aukščiau išdėstytų minčių aiškiai matyti sąlygos, kurių laikantis lengva išvengti anglies

užsidegimo. Tam tikslui leidžiami ypatingi įstatymai apie anglių laikymą miestuose, kuriuose didesniais kiekiais naudojamos akmeninės anglys, koksas, briketai ir t. t... Prie geležinkelio, manau, kiekvienam teko matyti, kad akmeninės anglys laikomos visumet atdarose ir vėdinamose vietose.

Užsidegimas mėslo ir šieno, nevisai išdžiovinto, įvyksta taip pat akelių veiklumo dėka, o ypačiai bakterijų, kas ir būva temperatūros pakėlimo priežastimi iki užsidegimo. Dažnai tenka pastebėti, kad valkatos, neturintieji prieglaudų, dažnai kasasi į mėšlą ir šieną sušilti. Iš kitos pusės, blogos valios žmonės, kuriems yra žinoma šis mėslo ir šieno ypatumas, naudojami juo kaip padegimo priemone.

Turiu pastebėti, kad ne tik aukščiau minėtieji daiktai gali patys iš savęs užsidegti, bet ir augmenų bei gyvulių riebalai, nes ir jie turi to ypatumo, kaip ir anglis, — kondensuoti savo paviršiuje orą. Yra žinomi atsitikimai, įvykusieji fabrikuose ir iš tokių priežasčių.

Toliau, padidinantieji stiklai taip pat gali būti gaisro priežastimis. Daiktas užsidega, užtektinai įkaitinus jį saulės spinduliais, einančiais pro padidinantąjį stiklą lešį. Tokio stiklo vietoj galima vartoti taip pat ir bonka su vandeniū. Gerai žinomi atsitikimai, kuomet kilo gaisrai vien tik dėl to, kad namuose buvo palikta ant medinio stalo arba ant stalo, uždengto staltiese, pilnos vandens bonkos. Ir šios rūšies padegimas piktadariams yra žinomas ir vartojamas.

Gaisrai, kilę iš neatsargumo

Prie atsitiktinių arba, geriau pavadinus, netikėtų gaisrų priskirsime gaisrus, kilusius iš tiesioginio ir netiesioginio neatsargumo. Tiesioginio neatsargumo pavyzdys gali būti, kada pypkorius meta neužgesintą papirosą, cigarą ant lengvai užsidegančių daiktų. Netiesioginio neatsargumo pavyzdžiais bus gaisrai, kilusieji iš pečių, elektros vielų susijungimo ir t. t. Reikia turėti galvoje, kad atsitiktinių gaisrų kaltininkai beveik visur ir visumet traukiami atsakomybėn; tik jiems vienais atsitikimais bausmė didesnė, kitais mažesnė.

Darbai, kuriais gali reikėti tiesioginis neatsargumas, iš kurio kyla gaisrai, yra labai įvairūs. Pavyzdžiui, tarnaičių paprotys prakurti arba sustiprint silpnai degančio pečiaus ugnį, liejant žibalo, kurio užsidegusi liepsna išsimuša į vidų, padega likusį neišlietą žibalą ir t. t., dėliai ko neatsargieji dažnai net ir patys apdega, o kai kada ir žūsta.

Būva atsitikimų, kad padegėjai simuluoja — būk gaisro priežastis yra neatsargumas. Šiais atsitikimais piktadariai verčia bėda žibalo lempoms. Kadangi tokių priežasčių parodymas Lietuvoje, kiek man žinoma, nėra retas, apie jas plačiau išsitarisiu nagrinėdamas žibalinės lempos sproginimą ir jo žymes.

Lempa puldama paprastai gęsta. Jei lempa neužgęsta, o susimuša ir žibalas išsilieja, tai jis tiktai užsidega ir sudaro gaisro priežastį, bet jokio sproginimo nebūva. Sproginimas gi gali būti tiktai prie tam tikrų sąlygų, būtent: reikalinga, kad lempeje, kur yra žibalas, susidarytų tam tikras iš oro ir degančio žibalo dujų mišinys, kas gali atsitikti, esant lempej nedaug žibalo. Sproginimas įvyksta, kuomet oro ir žibalo dujų mišinys susisiekia su ugnimi. O tai ašitinka tik tuomet, kada lempa turi spragą, kuri nieku neatskirta nuo lempos liepsnos, (pav., persiauras bovelninis knatas, palyginus su lempeje įtaisyta jam vieta), ir jei liepsnos vidun pro plyšį bus įpusta oro.

Prie jokių kitų sąlygų, ypačiai lempai puolant, sproginimo būti negali.

Be šio, būtinai reikalinga žinoti charakteringos sproginimo žymės. Pirmiausia sproginimas visumet būva taip stiprus, kad lempą visiškai sudrasko. Jei gaisro vietoj rastoji lempa nesugadinta, arba nesulaužyta, arba tik su atšokusiomis ir susikreivinusiomis metalinėmis dalimis, tai galima drąsiai sakyti, kad tuo atsitikimu sproginimo nebuvo. Nurodytos žymės privalo būti simulacijos išaiškinimui vedamasis siūlas.

Atsitiktinių gaisrų priežasčių skaičiūn, kaip pirmiau kalbėta, įeina ir elektros srovė. Čia gali būti nelaimingas atsitikimas, trumpai sujungus ir atsarginiams esant netvarkoje. Aišku, toks atsitikimas galimas tiktai pačiam konstruktoriui suklydus. Tačiau tiksliai nurodyti ar nustatyti gaisro priežastį šiais atsitikimais dažnai palieka neišrišama užduotis ir patiems elektrotechnikams specialistams.

Tenka paliesti ir sproginimą medžiagas, kurias neatsargiai saugojant, ar su jomis neatsargiai elgiantis, įvyko ne vienas nelaimingas atsitikimas. Užtenka atsiminti 1917 — 18 m. vokiečių okupacijos metus, kuomet tik ir kalbėjo, kad ten sprogo granata, užmušė kelis žmones ir sudegino namus, ten kitur susižeidė ir t. t. Tais pat metais Kaune Aleksote ant kalno darbininkams ardant, nors ir vokiečių specialistų priežiūroje, pasilikusias rusų granatas įvyko sproginimas, kuris sulig surinktomis žiniomis įvyko dėl neatsargumo. Tą pat galima pasakyti ir apie 1924 m. sproginimą Aleksote.

Pagaliau dujų išėjimas iš laidininkų (triūbelių) taip pat būva atsitiktina gaisrų priežastimi. Tai dažniau atsitinka dėliai blogo dujų sietelio uždarymo. Būva ir taip, kad tarnaitė, uždaranti dujinį sietelį, neužsuka svarbiausiojo kranelio, nuo kurio eina kaučuko vamzdelis prie sietelio. Jei šiuo atsitikimu vamzdelis yra naujas ir lankstus, tai pavojaus nėra. Priešingu atveju dujos, eidamos nors ir pamažu pro koki nors plyšį, per ilgą laiką prisotina kambario orą. Kartais spaudimo dėka nusimauja kaučukinė triūbelė ir dujos laisvai, nieko nelaikomos, pripildo visą kambarį. Aišku, kad asmuo, įėjęs su degančia lempe į kambarį arba uždegęs jame

degtuką padaro geriausią sprogimui ir gaisrui sąlygą.

P a d e g i m a i

Tiriant gaisrus, kilusius iš blogo žmonių sumanymo, tai yra padegimus reikia žinoti, jog tai yra labai sunkus uždavinys, retai duodas teigiamų rezultatų: ypačiai tiriant padegimus kaimuose.

Svarbiausias momentas šiam tyrinėjimui yra susekimas motyvų, kuriais vaduojantis galėjo padėti. Jei toks motyvas yra susektas, tai jis, be abejo, daug prisideda prie padegėjo išaiškinimo. Šie motyvai būva įvairių įvairiausi. Piktadarys, padegėjas galėjo padėti ar tai iš keršto, ar tai norėdamas pasiliuosuoti nuo jį varžančio daikto, pav., lavono, gauti ugniapi-nigių ir t. t. Negalima praeiti tydomis ir tokių gaisrų atsitikimų, kur padegama vien iš savi-meilės. Gerai yra žinoma, kaip vienas jaunas ugniagesys, nė vieno gaisro gesinimu nepasi-žymėjęs, sąmoningai uždegė, kad pirmas galėtų atvykti į gaisro vietą.

Tenka paliesti ir taip vadinamus «Deckungs-brände» (priedangos gaisrai), kurie uždegami tikslu paliuosuoti asmenis, nekaltai įtariamus padegime, arba ir tikrai kaltus. Čia motyvai gali būti tik altruistiniai. Taip, vienas asmuo padegė kaimą tik norėdamas paliuosuoti savo žmoną, suimtą ir kaltinamą padegime, kad žmonės manytų, jog tikrasis piktadarys nėra suimtas. Žinomi padegimai, kurie vykdomi vien delto, kad iš remonto atstatymo laukiama geresnių patogumų. Pav., tarnaitė nepatenkinta virtuve, ją padega. Vienas vežikas, mylėdamas arklius ir būdamas nepatenkintas arklide, ją padegė.

Įvykio motyvų tyrimas padegimų bylose yra geriausia priemonė nusikaltėlių išaiškinti. Todėl šiose bylose motyvų susekimas užima kuone pirmą vietą.

Dabar panagrinėsime būdus, kuriuos naudoja padegėjai. Padegėjų vartojami padegimo būdai, galima suskirstyti dviem rūšimis: be laiko pertraukos (allumage direct) ir su laiko pertrauka (allumage à temps arba indirect). Pimos rūšies atsitikimais padegėjas dega betarpiškai, pav., degtuku uždega pasirinktą daiktą. Antru atveju jis naudoja daug sudėtingesnę būdą, kuris jo akyse garantuoja, didesnę nuo įtarimo laisvę. Tokios rūšies padegimuose padegėjai elgiasi ir šiaip: prie sieninio laikrodžio svambalo pririša fosforinių degtukų pluoštelį. Žemiau, tam tikram atstume, atsižvelgiant į tai, kuriuo laiku nori padegėjas savo sumanymą įvykdyti, pastato indą su sieros rūkščia. Degtukų galvelės, pasiekę rūkštį, užsidega. Jų liepsna vėliau padega gretimai stovinčius lengvai degamus daiktus. Būva ir tokių atsitikimų: kluone ant šieno pastatė ant kartono padėtą žvakę. Iš viršaus uždengia dėze su tam tikra skyle orui prieiti, kad žvakė neužgestų, ir kad žva-

kės degimas būtų nepastebėtas anksčiau laiko.

Aišku, kad prie tokių aplinkybių gaisras gali pasirodyti, praslinkus net ir visai parai nuo įrengimo aukščiau kalbamų prietaisų. Padegėjui tai duoda užtektinai laiko pasišalinti ne tik nuo gaisro, bet ir iš tos apylinkės, ir teisintis savuoju «alibi». Todėl policijai būtinai reikalinga žinoti būdus ir priemones, piktadarių vartojamiems padegimams. Ypatingo dėmesio reikėtų kreipti padegimams su pertrauka, nors šiuo laiku kol kas tokių būdų naudojimas nėra pastebėtas.

Padegimų skirtu laiku būdas yra vadinamas «allumage à temps rapide», t. y. įvykstantis tuoj po padegėjo pasišalinimo iš jo pasirinktos vietos. Čia vartojamos degamos triūbelės (vamzdeliai), kurių galas baigiasi parako krūvele, kuri užsidega tik po tiek laiko, kiek reikalinga padegėjui pasišalinti iš vietos.

Vartojama taip pat ir uždegamos bonkos, kurių sienelės yra plonos pripildytos mišiniu, sudarytu iš 12 dalių fosforo ir 1—2 anglia-rūkšties. Užsidegimas įvyksta bonkai puolus ir susimušus.

Žinoma pragaro mašina «machine infernale» kol kas nepastebėta padegėjų naudojama.

Norėdami padėti degamomis dujomis, padegėjai truputį atsuka vieną kraną ir einančias iš jo dujas padega, o tuo tarpu kitą kraną visai atsuka. Dujos einančios iš antro krano, per kurį laiką pripildo visą kambarį ir užsidega.

Tikriau savo sumanymą įvykdyti, padegėjai dažnai iš karto padega keliose vietose.

Padegimams su išlaikymu dažniausia vartojamas žibalas. Todėl reikalinga akylai apžiūrėti likusius daiktus, ieškant žibalo arba jo sudėtinųjų dalių. Žinomi atsitikimai, kada rasdavo žibalu sulietą priekaištę, viršutinius rūbus, avalynes ir t. t., sulig kuriomis vėliau pasisekdavo ir patį padegėją išaiškinti. Svarbu šiuos žibalo pėdsakus apsaugoti iki bylos nagrinėjimo teisme. Tai galima padaryti, uždėjus stiklinę plokštelę, kurios kraštai reikia vašku užlieti, kad žibalas neišgaruotų ir jo charakteringas kvapsnis neišnyktų.

Daugelis padegėjų gerai žino, kad nepilnapročiai, pamišėliai už padegimus nėra atsakomingi prieš įstatymus. Todėl susekti padegėjai dažnai simuluoja, apsimesdami pamišėliais, kas jiems kai kada ir pavyksta. Kiekvienas kriminalistas praktikas gerai žino, kad nusikaltėlis kalėjime visai kas kita, nei laisvas būdamas. Nusikaltėlis, pasiryžęs šiokiu ar tokiu būdu kaip nors greičiau pasiliuosuoti iš sargybos priežiūros, stengiasi paslėpti savo tikrąją prigimtį, ypačiai akivaizdojų tų asmenų, nuo kurių priklauso jo pripažinimas neatsakomingu savo pasielgimams.

Tačiau policininkas negali pats vienas be psichiatrų žinovų išspręsti nusikaltėlio proto sveikumo klausimą.

Prof. V. Šebedevs

Romos mokslingosios policijos mokykloje

Ant Lungo Tevere Arno paliai darbininkų kvartalus stovi Regina Coeli — centralinis sostinės kalėjimas, o kairiajam jo sparne yra aukštoji policijos mokykla, gavusi Naujorke policijos suvažiavime aukso medalį.

15 metų prabėgo jau nuo to laiko, kai rašas šiuos įspūdžius buvo šituose rūmuose susipažinti su kriminologija. Koks milžiniškas skirtumas, kokie vaisiai!

Aukštoji mokykla, ruošianti policijos komisarus, kartu yra ir centralinis organas, aptarnaujas visą šalį.

Apie šią antrąją josios veikimo pusę ir leisiu sau pirmiausia pakalbėti.

Mokykla atlieka trejopas funkcijas.

Joje yra suspiestas daktiloskopiškas archyvas, turįs 200.000 kortelių. Įvykus areštui, kiekviename šalies punkte imamos kiekvieno areštuoto asmens pirštų nuospaudos ir du ekzemploriai siunčiami į šį archyvą. Paprastai siunčiamos kartu ir fotografijos en face ir iš profilio; tačiau tos policijos įstaigos, kurios neturi aparato, pasitenkina nuospaudomis. Labai įdomu, kad pirštų nuospaudos daromos dvejomis: iš pradžių atatinamai dešinės ir kairės rankos pirštų paskirstymui, paskui ant patikrinamojo lapelio šios nuospaudos pakartojamos, pridėdant visus pirštus vienu kartu ir taip gaunama nuospaudų. Tai daroma tikslu patikrinti, ar neįvyko klaida, ar nusižengėlis nesugebėjo perstatyti pirštus ir vietoje penkių, ar nedavė kartais vieno ar dviejų pirštų pakartotų nuospaudų. Patikrinamasai lapelis tarnauja dar ir tam, kad galima būtų greičiau klasifikuoti: paprastai vienas agentas klasifikuoja nuospaudas pagal kortelę, kitas pagal patikrinamąją nuotrauką, trečias lygina dvi klasifikacijas ir ištaiso padarytąsias klaidas.

Labai originališkai sutvarkytas archyvas: kataloge, sustatytame kortelių sistema, paskirstytame kategorijomis ir sekcijomis, prie kiekvieno numerio prilipdyta charakteringiausio piršto nuospauda. Tai daroma štai dėlko. Įsivaizduokite, kad yra gautos areštuoto asmens pirštų nuospaudos. Reikalinga išaiškinti, ar jis neturėjo reikalo anksčiau su policija, ar nebuvo teisiamas kada kita pavarde. Dažnai atsitinka, kad atatinamai jo formulei archyve randama penkios šešios. Tokiu atveju, neišimdami iš atatinamų spintų visų penkių kortelių, lygina atatinamą piršto nuospaudą su prilipdytomis prie klasifikacijos numerio nuospaudomis — ir iš karto išaiškina ar jo biografija archyve yra, ar ne.

Moteryų pirštų nuospaudos laikomos atskirai.

Atskiroje spintoje sukrautas archyvas, liečias pirkliavimą moterimis.

Šis archyvas paskirstytas sekamais skyriais: prostitutės, laisvieji moterų eksploatatoriai, pirkliautojai, viešų ir slaptų pritonų laikytojai, kokaino ir morfijaus prekiautojai, morfinistai ir kokainistai.

Greta daktiloskopiškojo archyvo yra antras — biografiškasai, susidedas iš tiesioginių tēmijimų ir surinktų apie nusižengėlius žinių.

Tiesioginieji tēmijimai daromi suimtojo kvotos ir mediciniško tyrimo keliu. Tiesioginis tēmijimas žinių rinkimą daro beveik nereikalingu.

Biografiškosios žinios renkamos labai smulkiai, būtent, ar nusikaltėlis nebuvo mažamečių nusikaltėlių namuose, kada padarė pirmąjį nusikaltimą, koksai tai buvo nusikaltimas. Kokie buvo kiti nusikaltimai. Koksai buvo paskutinis nusikaltimas. Kokia buvo aukščiausioji baudmė. Ar buvo policijos priežiūroje, administracijos ištremtas, kaip elgėsi kalėjime. Kokia jo nusikaltimų specialybė. Paskui nustatomos paveldėjimo ydos: jaunystė, karo tarnyba, jo užsiėmimas, šeimos įvykiai, ligos, įpročiai (svaigalai, moterys, kortavimas ir t. t.)

Aptariami įpročiai ir labiau už kitus pasireiškia psichiniai savitumai: inteligentiškumas, jautulingumas, prisirišimas, valia, elgimasis.

Paskui daroma santrauka, kurion įeina mimika, antropologiškas tipas, surėžymai, tatuiravimas, profesionališkieji ir patalogiškieji savitumai.

Ir, galop, pažymimi linkimai nusikalsti, darbingumas, kuo gresia visuomenei, pasitaisymo gebėjimas.

Tuo būdu pro policijos valdininko akis prabėga kiekvieno nusikaltėlio gyvenimas.

Trečias skyrius pats įdomiausias, tai objektyviai metodiškas svarbių nusikaltimų tyrimas. Ties juo aš ilgėliau apsistosiu, nes tai svarbiausias italų kriminologijos pasitarnavimas.

Mokslingoji policija moko prieiti prie nusikaltimo tyrimo be iš kalno nusistatytos nuomonės. Kaip tai atsiekiama? O šit kaip. Prieidamas prie nusikaltimo vietos pažinimo, mokslingosios policijos valdininkas neklausinėja jokių nurodymų ar žinių. Jis pradeda metodišku tyrimu, iš pradžių bendrosios topografijos, paskui ima detales, rūpestingai, metodiškai, pagal nustatytą tvarką ir nomenklatūrą visa pasižymėdamas. Ir tik paskui jis renka žinias.

Toksai tyrimas leidžia tirti be iš kalno nusistatytos nuomonės. Ir aš leisiu sau patiekti porą pavyzdžių, kurie įvyko šiomis dienomis ir kuriuos teko matyti savo akimis.

Prie šieno kūgio buvo rastas jaunos moterės lavonas; dešinėje jos rankoje buvo revolveris. Teismo tardytojas, žandarų policijos karininkas, konstatavo savižudybę. Į vietą atvažiavo Sorrentino mokslingosios policijos komisaras. Jis pradėjo smulkiai aprašinėti lavono ir įvairių

kūno dalių padėtį. Ir, štai, ką davė tas smulkus ir ramus analizas. Revolverio gaidukas buvo atlaužtas, smilius pirštas negulėjo ant jo, bet šalia buvo ištiestas. Pabandžius revolverį, pasirodė, kad jis atsilaužia ir pasileidžia gana sunkiai. Dabar žinoma kad po prievartos mirties momentaliai užstoja sustingimas, kūno sukietėjimas. Reiškia, pirštas turėjo sustingti ant gaiduko ir tai ant šuviu nuleisto gaiduko. Negalima gi prileisti, kad savizudys, peršovęs sau smegenis, būtų galėjęs pakelti gaiduką ir ištraukti pirštą. Toliau betiriant, buvo atrastas pusėtinai toli kraujo klanas. Nužudymas buvo konstatuotas; vėliau pirštų nuospaudos leido surasti archyve nužudytosios biografiją, jos pažintis ir po kiek laiko pavyko sugauti ir patį žmogžudį.

Antras nuotykis dar ryškesnis.

Vienas smuklininkas, atėjęs į policiją, pareiškė, kad jo žmona, benešdama vandenį, paslydusi ant laiptų ir užsimušusi.

Atvažiavę į butą, rado moterį su praskeltu pakaušiu, greta išlietą vandenį ir sudaužytą ąsotį. Bendrasai vaizdas visiškai patvirtino vyro pareiškimą. Mokslingoji policija pradėjo tyrimą ir pastebėjo, kad ant medinės korpės kulnies, užmautos ant užmuštosios moteriškės kojos, esama plaukų ir vos žymūs kraujo pėdsakai. Analizas nustatė, kad tie plaukai buvo nuo užmuštosios galvos. Išsiaiškino, kad vyras pačios korpės kulnimi ją užmušė, o vėliau nudavė nelaimingą įvykį.

Šiuo metodu yra surasta daugybė nusikaltimų. Ir ypačiai įdomu, tai, kad daugumoj atsitikimų vietos tyrimas šiuo metodu apklausimus ir tardymus daro bereikalingais, nes taip aiškiai atsidendia visas paveikslas.

Savaime suprantama, kad mokykla turi visus reikalingus techniškus įngius, tarnaujančius vienu laiku ir mokyklai ir teismo reikalams.

Puikiausiai įrengtas fotografijos skyrius. Čia mes turime Bertiljono aparatą nuotraukoms ir Ellero aparatą, kuriuo vienu metu galima fotografuoti en face ir iš profilio. Įdomus Bertiljono aparatas nuotraukų padidinimui, sumažinimui ir padauginimui. Kitas aparatas kurio pagalba per kelias minutes galima padaryti bet kurį padidinimą ar sumažinimą ir gauti popieriuje nuotraukas.

Kambaryje, kuriame fotografuojami nusikaltėliai, spintoje yra aparatas, kuris fotografuoja nusikaltėliui visai nematant. Tačiau jis retai vartojamas. Įdomus dar prof. Falko aparatas, kuriuo galima fotografuoti nuospaudas ant persviečiamų daiktų.

Puikiausias muziejus, kuriame sukrauta daugybė mokinių pamokinančios medžiagos. Pro akis praeina nusikaltimų serijos ir jų susekimo metodas. Tūkstančiai nuotraukų kalba apie nusikaltėlio gudrybes, apie iškrepimus, mokslo kovą su jais.

Čia ir profesionališkai užtrynimai, religiškų paranoikų surambėjimai ant kelių, charakteringi

Policininke, atmink, kad prancūzai policijos vardą išveda iš «politese», kas reiškia gerą šlifavimą arba mandagumą. Būk ir tu visada «poli», visada mandagus nors ir su nemandagiais...

katorgininkų surambėjimai nuo dažno kalimo, charakteringi rėžiai impulsingų, žiaurių ir t. t., ornamentinis tatuiravimasis, charakteringas individo psichikai.

Labai įdomios yra įvairių tų antropologiškos fotografijos, pamokinanti lytinių iškrypimų kolekcija.

Brangi medžiaga—medžiaga reta, naudinga ir reikalinga.

Mokyti, turint po ranka tokios medžiagos, yra stačiai laimė profesoriumi specialistui. Bet apie dėstymą kitą kartą.

A. R a m.

Policijos šventei artėjant

Vidaus reikalų ministerio parėdymu š. m. spalį m. 2 d. yra ruošama visoje respublikoje policijos šventė. Šiai šventei artėjant, be abejo, kiekvienam policijos valdininkui ir tarnautojui kilo klausimas: kuriam tikslui ši šventė ruošiamą, ką ji duos policijai ir kaip ji bus švenčiama?

Tokia šventė mums yra naujiena. Mes po keleto savistovaus, nepriklausomo gyvenimo metų tik pirmą kartą ruošiamės savo korporacijos šventę švęsti. Nors, tiesą pasakius, panaši šventė lyg buvo švenčiama 1920 m., tačiau ji negali lygintis su šiais metais ruošiamąja švente. Anais metais švęstoji šventė buvo švenčiama gana siauru mastu ir vien tik Kaune. Šiais metais ruošiamasi švęsti visoje Lietuvoje ir, žinoma, laikinojoje sostinėje Kaune, kaip centre, kiek iškilmingiau ir plačiau. Reikia tikėtis, kad provincijos miestai, taipgi nepanorės nuo Kauno atsilikti.

Policijos švenčių reikalas užsieny ir pas mūsų kaimynus yra daug geriau suprastas.

Ten, mat, policijos korporacija nuo senai gyvuoja, turi savo tradicijų, savo įvairių organizacijų, draugijų. Užsieny metinės policijos šventės yra iškilmingai švenčiamos; be policijos jose dalyvauja didžiausiu pasididžiavimu vietos piliečiai. Ir kaip nesididžiuos, kuomet svečiuojasi pas savo draugus, patarėjus ir gyvybės bei turto ir neliečiamybės saugotojus!?

Be to, užsieny yra laikas nuo laiko ruošiamos vadinamos policijos savaitės, kurios irgi yra savo rūšies šventės. Per tokias savaites yra skaitomos mokslinės paskaitos, daromi pasikalbėjimai, pasitarimai, lenktyniaujama sportu, gimnastika ir t. t.

Su laiku prie to ir mes prieisime, jei tokiais šuoliais vysimės savo kaimynus, kaip dabar. Įsigyvens ir pas mus tradicijos, pakilsime kultūriškai, įsisteigsime savas sporto organizacijas ir, gal, netoli tie laikai, kada galėsime pradėti su kaimynais lenktyniauti.

Nors būtų nayvu aiškinti ruošiamosios šventės tikslas ir iš kalno įvertinti jos teigiamąsias puses, bet, kaip jau aukščiau minėjau, šandie mūsų policijai tas klausimas gali pasirodyti neaiškus ir net, gal, nesuprantamas. O tai delto, kad mes kiekvienas dirbame savo darbą užsadarę, skyrium ir neturime progos sueiti bendron krūvon ir organizuotai pasirodyti, kaip tatai daro mūsų draugai kariuomenė. Neturime progos mesti žvilgsnį į padarytuosius žygius, pasidalyti savo mintimis, įspūdžiais, gyvenimo prityrimo ir mokslo žiniomis; pagaliau, neturime progos vieni kitus arčiau pažinti.

Ir kaip čia kur sueisi, susidraugausi ir vienas kitą pažinsi, kada neturime, nei savo klūbų, nei savo sporto ir lavinimosi ratelių. Tebesame dar organizacijos stadijoje, pradedame dar tik kristalizuotis ir neturintieji pašaukimo policijoje tarnauti, bet įvairūs nuotykių ieškotojai, pamažu pradeda apleisti mūsų eiles.

Tad pasilikę vieni, be abejo, sudarysime tvirtą ir tamprią savo šeimyną. Ir ši šventė mums bus dideliu akstinu ir, taip sakant, pirmuoju žingsniu.

Jau pats darbas arba, tikriau pasakius, pati tarnyba darosi nuobodi, neįdomi, kada ji yra atliekama pavieniui, kada nėra progos palenktyniauti, pasidaryti prašmatnesniu, kilnesniu, sumanesniu už kitus savo kolegas.

Šis dalykas jau buvo pastebėtas gilioje senovėje. Antai graikai ir romėnai ruošdavo dides šventes olimpijadas, kad tuo būdu suartintų vieną su kitu mintimis bei įspūdžiais pasidalytų, pamatytų atliktuosius darbus ir jais pasigerėtų.

Pagaliau, ir atskiras asmuo, atlikęs kurį nors žymesnį darbą, ilsisi, švenčia, pasikviečia savo artimuosius draugus, su jais dalinasi savo džiaugsmu. Tad, ką jau bekalbėti apie mūsų policiją, tokią gausingą šeimą, kuri, keletą metų tyliai dirbdama savo sunkų darbą, viresnybės parėdymu turės progos šventėn susirinkusi pažvelgti į atliktuosius darbus, kritiškai juos įvertinti, nusistatyti kas atlikta ir kas dar reikalinga atlikti ir bendrai linksmai praleisti poilsio dieną.

Ši šventė bus Lietuvos policijos augimo ir stiprėjimo rekordo pastatymas. Per kitas šventes, kurios reikia tikėti bus periodiškai ruošiamos, galima bus pamatyti ir palyginti, ar žengiama pirmyn, ar atgal ir kiek kuria linkme.

Antras klausimas: kaip tą šventę švęsti—kiek painesnis ir sudėtingesnis. Panašios šventės kaimynuose įvairiai yra švenčiamos, tad ir mes įvairiai galėtume ją švęsti. Bet, kad ji visiems būtų įdomi ir naudinga, manyčiau, mes tuo klausimu

atsidėję turime pagalvoti ir iš anksto nusistatyti dėl jos programos ir sulig galimumu jai pasiruošti.

Iš kalno galima pasakyti, kad mes šiais metais, ypatingai nenustebinsime mūsų visuomenės, nei savo maršavimu, nei sportu bei gimnastika, nei kitu kuo. Bet ne tam mes šventę ir švenčiame, kad ką nors nustebintume. Svarbu mums patiems pažvelgti į save, kaip į organizuotą pajėgą ir pasižiūrėti ką jau galime ir ką dar turime galėti. Žinoma, svarbu taip pat, kad ir visuomenei nepasirodytume atsilikėliais, ištižėliais ir lepsišiais, nes juk esame militariška organizacija, dėvime mundirą ir, be to, policijoje dauguma yra surinkti jauni žaliukai, vyrai pačiame stiprume.

Todel nė kiek neatidėliodami visą liuoslaikį turime naudoti darbui, pasiruošimui.

Pirmiausiai turime pakartoti rikiuotę, kad tinkamai galėtume praeiti pro vyriausybę ceremonialiu maršu. O mundiruotiems vyrams nevykusiai praeiti būtų didelė gėda.

Kitą šventės dienos dalį turėtume praleisti bežaisdami. Vadinasi, ir čia neapsileisti. Guvesnieji sportininkai ir gimnastai, tučtuojau privalėtų, kiek dar laikas leidžia, treniruotis, pasimiklinti, žinomuosius dalykus pakartoti ir kai ko dar naujai išmokti.

Į sporto dalį turėtų įeiti bėgimas, šokimas į tolį, aukštyn, apsiėjimas su įrankiais, šaudymas iš šautuvų, revolverių, važiavimas dviračiais ir t. t. Šios sporto rūšys labai tampriai yra surištos su policijos tarnyba. Be to, kur apyvostovos leidžia, būtina turėtų būti suruoštas vakaras su tinkamu vaidinimu.

Gale reikėtų suruošti bendra vakarienė, be svaiginamųjų gėralų, per kurią laisvai šnekučiuodami, užkandžiaudami ir besidalindami dienos įspūdžiais, gražiai užbaigtų savo šventę.

Ark. Buchovas

Margasis gyvenimas

Nieko nėra įstabesnio už Amerikos laikraščių kroniką.

Tai, ką Europos laikraščiai talpina «Įvairenybių» skiltyje—visokie nebūčiai, netikėtini gyvenimo karusai—bile kuriame Amerikos dienraštyje yra taip paprasta rašyti kronikoje, kaip pas mus pastabos apie skandalą, nedidelį gaisrėlį arba 100 litų vagystę.

Prieš mano akis dabar guli naujas Amerikos laikraščio numeris. Paziūrėkite, kiek duoda viena Amerikos gyvenimo diena.

Philadelphijoje—rašo laikraštis—vienas didelis marcfaktūros magazinas sugalvojo pirkikams vilioti tokią meškerę: kiekvienam, pirkusiam prekių ne mažiau 5 dolerių vertės, dovanai duodamas radio telegrafo aparatas.

Tai Philadelphijoje. Rodos jau nerastum didesnio šalies kultūringumo pažymio už tą radio aparatų dalinimą. Bet sykiu su tuo Luisianos steite Priporto mieste viešpatauja netikėtinas viduramžis.

Štai ką sako telefonograma iš to miesto:

«Privport. Savaitę atgal senūkių grupė įvijo į balą panelę Simms, kaltinamą gyvenant su vyrAIS. Vakar ją viešai išrėdė ir kieme aptepę degutu su plunksnomis, pasiūliusios apleisti miestą. Prievartuolių skaičiuje 90% «senų panų». Visos prievartos dalyvės yra areštuotos».

Išmurzinimas degutu, be to, dar viešas,— Europoje apie tai visai neišgirsi. Bet Amerikoje visa tai eina sykiu su kultūringiausiu gyvenimu.

Štai kriminalinio pobūdžio žinia:

«Detroit. Pinkertono sekikai šičia suėmė 5 vyrų ir 2 moterų šaiką, dirbusių netikras 20-ts dolerines. Per savaitę jų pridirbta 200.000 dolerių sumai, o per metus 1 milijono dolerių sumai. Šaikos ieškojimas tęsėsi ištisus metus. Kituose miestuose dar sulaikyti 75 pinigų dirbėjai.

Tačiau laikraštis tuo nedaug domisi. Pamėmimas šaikos, padirbinėjusios kas savaitę po 200 tūkstančių dolerių,—argi tai yra sensacija? Amerikai tai yra per dažnas reiškinys. Todėl laikraštis ilgiau sustoja prie smulkaus, tačiau tikrai nepaprasto fakto.

Pačiame Njujorko centre buvo suimtas tūlas fokusninkas su gyvate. Laikraščio žodžiais «fokusninkas su gyvate buvo areštuotas už elgetavimą. Kada jį atvedė nuovadon, 28 gatvėje, polismenai, pagauti panikos, išbėgiojo, pamatę ant jo kaklo apsiritusią gyvatę. Jį areštuoti nepavyko.

Toliau iš Bostono praneša, kad esąs sulaikytas žmogus, kuris užmušęs vienuoliką vietinių turtuolių. Laikraštis apie tai deda 10-15 eilučių: ar maža yra žmogudžių ir kam yra įdomus jų nuotykių aprašinėjimas! Amerikoje laikraštis ieško tikrai nepaprastų stebėtinų įvykių ir tikrai jų randa.

Štai pranešimas iš Brooklyno—areštas už astronomijos studijas: «Brooklyne areštuotas 20 metų jaunikaitis Feldmanas, tēmijęs žvaigždes, tėvų kaltinamas tinginavimu ir valkiojimusi».

Daugiau ištraukų necituosiu: užteks ir šitų. Ir taip kiekviename laikraščio numeryje. Kok-sai gi turi būti bendrai gyvenimas Amerikoje, jeigu tikrai vieno laikraščio numerio kronika pasakoja apie tokį įvykių margumyną, apie kuriuos Europoje ir per metus neišgirsi.

Nedovanai yra ispanų priežodis: — Jeigu nori gyventi—važiuok Ispanijon, dirbti—Vokietijon, mirti — Italijon, bet jeigu nori įstabumų, pirk bilietą Amerikon.

Cingu — Lingu

Kartais ir taip atsitinka

(Faljetonėlis)

Mano draugas Šykštakiškis visai nebuvo blogų norų žmogus.

Bet jeigu jūs norit, aš jums pasakysiu, kad jam nebuvo žiauresnio dalyko kaip išleisti nors vieną centą, nors tai būtų gyviausias reikalas. Tačiau turiu pridurti, kad jis visai nebuvo neturtingas: turėjo didelį ūkį, su dvejais vartais į kiemą; lauko, kurio ribas net nevisai gerai žinojo jojo gera storoka ir nevisai duosni žmonelė; dvi kiaules, gana sveikas ir riebias, vištų, kralikų, ančių, kurkių, na, visą taip vadinamą basse cour, kuris jo žmonelei neleido per daug tinginiauti, ir kas penktadienis didino įplaukas.

Bet vis delto, neatsižvelgiant į visa tai, jis buvo blogas sąskaitų mokėtojas, ir vieno cent-palaikio išleidimas jam tiek pat kainuodavo kaip kulipkos paleidimas iš revolverio ar kitko panašaus tiesiai jam kakton.

Pereitą žiemą susirgo jo geroji žmonelė.

Pirmiausia jai pradėjo galvą skaudėti, paskiau ji «nupuolė nuo kojų» ir galiausiai ją apėmė pusėtinas karštis.

— Tai labai menkas nuotykis, — galvojo mano draugas Šykštakiškis.

Tačiau liga plėtėsi, neteko abejoti, kad reikia šauktis daktaro.

— Ponas daktare, — kreipėsi mano draugas, padaręs gana liūdną miną del jį patikusios nelaimės, — mano žmona serga, ir aš manau, kad liga yra gana sunki. Atlankyk, ponas daktare, kaip galėdamas greičiau... Būk ramus: ar tu ją išgydysi, ar nužudysi, nesišykstėsiu — iki paskutinio skatiko atiduosiu.

Daktaras nuėjo. Ligonis iš tikrųjų sunkiai sirgo. Bet po daugelio rūpesnių...

Aštuonias paras ją lankė rytą ir vakarą, bet devintąją, oi!... ji... mirė!

Abejoti nebuvo ko: mirė!

Mano draugas Šykštakiškis daug verkė, palaidojo gražiai su giedotinėm mišiom, paprašė kunigo sekantį sekmadienį žmonos vėlei paguosti atlaikyti mišparus... žinoma, su sąlyga, kad sąskaitos bus apmokėtos vėliau. Tuoj po pagrabito vieton amžinos atminties žmonos pasisamdė tarnaitę ir, manau, save paguodė kaip reikia.

Jums žinoma, kad pas mus išgyvenęs paprotys prieš naujus metus išsimokėti visas senąsias skolas, kad užstojantieji metai būtų sutinkami visai ramia sąžine.

Daktaras, sekdamas įpročiu ir gailėdamasis mano draugo, trumpai prieš naujus metus pasiuntė sąskaitą.

Imdamas sąskaitą į rankas, mūsų našlys akis ištempė kaip žuvis, ištraukta iš vandenyno gelmių, suspaudė popierių tarp rankų ir sušuko:

— Taip! taip!.. Bet ką tai reiškia? Ar iš tikrųjų daktaras nori iš manęs pasijuokti?!

Ir, popierių dar kiekiau suspaudęs tarp rankų, visai ne dėl to, kad kas nors jo iš rankų neištrauktų, žaibo greitumu nukūrė pas poną daktarą.

— Kokia laimė tave, mielas, čia nešioja?

— Tai ot, šis nelaimingas popiergalis, ponas daktare!

— Nu ir ką! Juk tai yra man priklausančio honoraro sąskaita ir nieko daugiau. Dar neužmiršai, kad tavo žmoną gydžiau?

— Taip, bet aš manau, kad ši tragedija visai nesutinka su mudviejų sudaryta sutartimi!

— Ką tu čia man giedi? — pagaliau paklausė ponas daktaras.

— Ar išgydei mano žmoną?

— Ne.

— Tai, vadinasi, ją nužudei sulig sutarčia?

— Šventoji Marija, ką tu nori tuo pasakyti, juk tai nežmoniška!

— O štai ką, ponas daktare, aš tamstai sakiau, kad mokėsiu, jei tamsta mano žmoną išgydysi ar nužudysi. Nei viename, nei antrame neprisipažįsti: neišgydei ir neužmušei; nors ir pats velnias būtum—nieko nemokėsiu, o su pasisekimu tamstą sveikinu!

Šiuos žodžius tardamas, jis sąskaitą sudraskė.

Gerbiamieji, kaip manot, ką galėjo į tai atsakyti ponas daktaras? Klebono sąskaitų istoriją kitą kartą papasakosiu.

Iš policijos literatūros

«Deutsches Polizeiarchiv»—Vokiečių policijos archyvas. Tai yra ketvirtus metus leidžiamas vokiečių policijos žurnalas. Eina kiekvieną mėnesį du kartu: 10 ir 25 dieną. Redakcija yra «Lübeck, Mengstr. 16».

Žurnale bendradarbiauja universitetų profesorai, iš kurių yra pažymėtinas teisininkas ir politikas Stier—Somlo—Koelne, v. Liszt—Vienoje, daug aukštųjų policijos viršininkų, valstybės gynėjų, kriminalinių komisarų ir šiaip rašytojų. Žurnalas daugiau yra taikomas policijos mokslinimui ir informavimui įvairiais specialiniais klausimais. Nuolat vedami yra skyriai: policinė apžvalga, iš policijos ir kriminalistikos praktikos, valdininkų reikalai, policijos įstatymai ir įsakymai, policijos literatūra, lengvo pasiskaitymo—feljetonų skyrius.

Š. m. liepos 25 d. numeryje randame «Policijos archyve» įdomių straipsnių. «Saksų tvarkos policijos vyriausieji mokymo dėsniai ir darbo praktika», plačiai nagrinėja policijos valdininkų mokymą, kuris mūsų laikais, dėka politiniam drugiui ir judėjimo begaliniam išsiplėtimui, tapo labai reikalingas varyti plačiu mastu.

Straipsnio autorius, pol. pulkininkas vakmistras Keyszelitz, nustato šiuos svarbiausius policijos tarnautojų mokymo dėsnius: iš vidaus einančios drausmės nuovoką auklėti, atatinamai prirengti policininko kūną, kad jis būtų savo pašaukimui tinkamas, duoti teoretinių ir praktinių policijos srities žinių, tačiau «ne atmintį prigrūsti, bet pripratinti savarankiškai galvoti ir spręsti». Apie policininko išviršinį auklėjimą taip yra parašyta:

«Šito mokymo tikslas yra: elastingas, atsparus kūnas, geras nusilaikymas, ištisumas, elastinga eisena ir geras drausmingas sveikimasis. To pasiekti galima kūno mankštymu ir sportu. Policija, kuri sudribusi vaikščioja, savo viršininkus blogai sveikina, turi savo netinkamumo užrašą kaktoje. Tokia policija visuomenė nepasitikės».

Policijai yra svarbu mokėti džiū kovos būdus, galėti gerai ir toli bėgti, mokėti gerai šaudyti ir pataikyti.

Visi policijos karininkai turi būtinai mokėti važiuot automobiliu.

Policija turi sugestinės įtakos miniai, kada ji pasirodo drausmingai, kada minia mato, kad policijos valdininkų tarpe vyrauja geležinė disciplina. Pamačiusi drausmingą policiją, skubina skirstytis, kad ir didžiausia minia...

Kitos policijos kapitonas rašo apie policijos karininką kaip policijos mokytoją. Sulig juo «Policijos mokykla turi tarnauti visiems policijos valdininkams ir suteikti jiems kuo plačiausių žinių, kurios yra reikalingos, einant aukštas ir labai atsakingas policijos pareigas».

Įdomus yra straipsnis apie slaptus raštus ir jų išskaitymą. Tačiau «Policijos» redakcija yra pasiryžusi šiuo klausimu plačiau rašyti, todėl mes šitos gudrybių srities šičia nenagrinėsime.

V. G — is

Dr. jur. H. Scheickert. *Einführung in die Kriminaltechnik*. Leitfaden für den Unterricht in den Polizeischulen zur Darstellung der Hilfsmittel der Kriminalpolizei und insbesondere des Erkennungsdienstes, mit zahlreichen Mustervordrucken und einigen Abbildungen. Verlag Albert Nauck, Berlin SW. 48, Wilhelmstrasse 28, 182 puslapiai.

Nevienas, pasiryžęs susipažinti su būdais ir priemonėmis nusikaltimams sekti ir aiškinti, ima ieškoti kuo būtų galima pradėti ir eiti prie užsibrėžto tikslo. Arba: su viena praktika be teorijos, nors ir prityrusiems valdininkams dažnai sunku yra risti nors ir kasdieninius klausimus. Tuo tarpu ne kiekvienas iš eilės įrankas pakliuvęs vadovėlis gali šią spragą užkišti. Pasirinkti tinkamų vadovėlių yra nelengva ir dažnai ne kiekvienam prieinama. Dar sunkiau yra skaityti specialūs veikalai, smulkiai nagrinėjantieji šiuos klausimus. Klausimų paviršutinis arba dalinis nagrinėjimas taip pat ne

kiekvieną patenkina. Kitą vertus, rimtesnių veikalų studijavimas, skaitymas reikalauja tam tinkamo pasiruošimo.

Tokių vadovėlių, supažindinančių su kriminalinės policijos vartojamais būdais ir priemonėmis nusikaltimams sekti ir aiškinti eilėje, yra ir ši knygelė. Kiekvienas ją perskaitęs ras tas pagrindines aiškiai išdėstytas žinias, be kurių mokslinis, ypačiai paskutinių laikų, profesionalų recidivistų sekimas nėra galimas.

Sistematiskas autoriaus išdėstymas ir tikslus turinio atžvilgiu knygelės suskirstymas trimis dalimis ir poskyriais daro šią knygelę kuo ne kiekvienam skaitančiam lengvai suprantamą ir, skaitant nevarginančią.

Pirmoji knygelės dalis kalba apie žmogaus žymių aprašymą: ūgio, galvos, kaktos, nosies, burnos, akių, plaukų; ausis itin smulkiai išnagrinėta, bet pirmą kartą skaitančiam sunku įsivaizduoti ir suprasti kai kurios formos, kurių nėra fotografijų pavyzdžiais parodyta; eisenos, išvaizdos (tiesi ir t. t.); įpratimų (rūkyti ir t. t.), balso ir tarmės ir t. t.

Antroji dalis žymiai platesnė už visas kitas dalis. Joje nagrinėjama pirštų nuospaudų ėmimo technika, formulų išvedimas ir sutvarkymas sulig tam tikrų kortelių registracija, nusikaltėlių alбомai, ypatingos priemonės ir jų naudojimas, paieškomų asmenų registracijos, fotografavimai ir t. t.

Šioje dalyje labai gerai išdėstyta pirštų nuospaudų technika; pirštų nuospaudų suskirstymas pagrindinėmis formulomis, formulų išvedimas, monodaktiloskopinė registracija ir t. t. Sutvarkymas ir visa kita išdėstyta taip, kaip daro Berlyno kriminalinė policija. Itin daug pasimokytina ir mums, turint galvoje daktiloskopijos naudojimą dabartiniu laiku mūsų kriminalinėj policijoje, kuris mūsų valdininkams dar nelabai gerai žinomas.

Trečioje dalyje išdėstyta pėdsakai ir įrodymų apsaugojimas. Čia randame apie paliktų pėdsakų apsaugojimą, svarbių nusikaltimų vietų perdavimą įgudusiems valdininkams, pabraižų sulyginimą ir t. t.

Knygelės gale duotas nemažas kriminalinės srities literatūros sąrašas.

Skaitydamas šią knygą, nekartą stebiesi, kaip lengvai ir suprantamai čia išdėstyti kai kurie klausimai, kurie, kitose knygose tik sunkiai įkandami. Susipažinus su terminais, knygelė kalbos atžvilgiu duodasi lengvai suprantama.

Todel belieka tik pageidauti, kad mūsų policijos, ypačiai kriminalinės policijos valdininkų tarpe ši knygelė būtų plačiai skaitoma.

K. Budrevičius

D. Siemaška

Gaisro instrukcija policijos tarnautojams

Projektas

(Tęsinys, žiūr. „Policijos“ 7 nr.)

§ 83.

Jeigu surinktosios žinios ir gautieji pareiškimai nurodo kurį nors įtariamą asmenį, reikia jis suieškoti ir išaiškinti: 1) kur tuo laiku buvo ir koks jo elgesys buvo prieš gaisrą ir gaisro metu; 2) koks jo vidutinis uždarbis; 3) jo praeitis; 4) jo santykiai su padegėliais; 5) kokias jis galėjo turėti priežastis, kurios verstų jį padegti; 6) ar negrasino jis anksčiau padegti pagaliau sudegusį turtą,

Reikia taip pat konfrontuoti įtariamąjį asmenį su žmonėmis, kurie jį nurodė.

§ 84.

Jei padarytas tardymas apie padegimą sukelia įtarimo, jog pats savininkas padegė tikslu gauti apdraudimo premiją, tai policija turi ištirti:

1) Kiek tikrai galėjo turėti vertės sudegusis judomasai ir nejudomasai turtas.

2) Kuria suma įkainuoja nuostolius patsai savininkas.

3) Kuria suma įkainuoja nuostolius apdraudimo įstaiga.

4) Kuriai sumai buvo apdraustas turtas.

5) Ar prieš gaisrą įtariamojo padegimu savininko nebuvo bloga pinigine būklė, ir kam jam galėjo būti reikalingi pinigai.

6) Kaip greit savininkas pakėlė triukšmą arba pranešė ugniagesių komandai bei policijai apie įvykusį gaisrą.

7) Ar nebuvo gaisro metu namų savininkas ypatingai ramus ir abejingas.

8) Ar neturėjo namų savininkas padėjėjų ir ar nepapirko jis pats arba jo padėjėjai ko nors, kas padegty.

9) Ar ne per daug uoliai dirbo savininkas, gaisrą gesindamas, kad tuo nukreiptų nuo savęs įtarimą.

10) Ar prieš gaisrą savininkas nesikraustė slapta ar neišnešdavo kurių nors brangenybių ir ar nepaslėpė kur nors apdraustųjų prekių.

Jei tyrimas tai patvirtina, tai reikia surasti tuos daiktus, patikrinti apdraudimo polisus, kuriuose tie daiktai įrašyti, o taip pat sužinoti jo padėjėjus ir juos sulaikyti.

§ 85.

Jei padegimas baigėsi tik pasikėsiniu padegti, ir prasidėjęs gaisras buvo savo laiku užgesintas, tai policija turi ištirti, ar gaisras neužgesintas paties padegusiojo pastangomis ir, ar padegusis negesino gaisro tik dėl to, kad bijojo kenksmingų ir nemalonių išdavų.

**i) Protokolo susstatymas dėl gaisro taisyklių
nepildymo, einant baudž. statutu**

86 §.

Traukdama nusikaltėlių atsakomybėn policija privalo nurodyti atatinamą baudž. statuto straipsnį, kuriuo eidama ji susstatė atatinamą protokolą.

87 §.

Nusikaltusiems gaisro taisyklių nepildymu policija sustato šitokius protokolus:

1. Einant baudž. st. 138 str. už nesilaikymą privalomųjų įsakymų.
2. Einant baudž. st. 225 str. už nesilaikymą taisyklių sprogstamajai medžiagai laikyti.
3. Einant baudž. statut. 226 str. už nesilaikymą taisyklių parakai laikyti.
4. Einant baudž. statut. 228 str. už nesilaikymą taisyklių acetiliniui ir karbidui laikyti.
5. Einant baudž. statut. 230 str. už šaudymą arti ūkio trobesių.
6. Einant baudž. statut. 235 str. už nesilaikymą taisyklių mineral. aliejams laikyti.
7. Einant baudž. statut. 236 str. už a) neatvykimą į gaisrą su reikalingais ugniai gesinti įrankiais tuose miestuose ir kaimuose, kur taip nustatyta privalomuoju įsakymu,
b) už neturėjimą indų su vandeniu arba ugniai gesinti įrankių tais atsitikimais, kada tai yra privalomuoju įsakymu nustatyta,
c) už nesilaikymą atsargumo priemonių nuo gaisro,
d) už negelbėjimą gaisro metu,
e) už neprisilaikymą taisyklių kaminams valyti.
8. Einant baudž. statut. 237 str. už leidimą feierverkų be tam tikro leidimo ir nesilaikymą tam tikrų taisyklių.
9. Einant baudž. statut. 238 str. už rūkymą uždraustose vietose.
10. Einant baudž. statut. 239 str. už nepranešimą policijai apie kilusį gaisrą.
11. Einant baudž. statut. 138, 236—238 str. už nepildymą miškų dep-to skelbimo 1—18 §§ reikalavimų.
12. Einant baudž. statut. 310 str. už neatsargų elgimąsi su ugnimi fabrikų dirbtuvių darbuose ir t. t.
13. Einant baudž. statut. 382 str. už statymą trobesių arti geležinkelių.
14. Einant baudž. statut. 383 str. už neprisilaikymą taisyklių šuliniams tvarkoje laikyti.
15. Einant baudž. statut. 562 str. už padegimą tyčia miškų ir trobesių.
16. Einant Baudž. statut. 582 str. už vogimą gaisro metu.
17. Einant baudž. statut. 590 str. už grąšinimą padegti.
18. Einant baudž. statut. 562—564, 568, ir 598 str. už padegimą.

j) Senato paaiškinimai

(Priedas prie 87 §)

I.

1. Neatsargus elgimasis su ugnimi, dėl kurio kilo gaisras, arba neatsargus padegimas visai atatinka prasmei 236 ir 568 str. baudž. statut. (Nr. 274 — 75 m.).

2. Spirito užsidegimas, kuris reikalinga gesinti vandeniu, laikomas yra gaisru ir kaltininkai traukiami atsakomybėn, einat baudž. stat. 568 str., o ne 236 str., nes paskutiniajame straipsnyje numatomas vien tik neatsargus elgimasis ir protokolus, todėl paliekamas be išdavinių su ugnimi (Nr. 1031 — 72 m.).

3. Nesilaikymas taisyklių gaisrui įspėti, nors ir savo turtą naikinant, jei iš to kilo gaisras, yra nusikaltimas, numatytas baudž. stat. 568 str. (Nr. 658 — 72 m.).

4. Baudž. statuto 568 str. pritaikyti užtenka, kad gaisras tik prasidėtų, nors jis būtų užgesintas ir pačioje pradžioje (1094 — 70 m.).

5. 236 str. taikomas atsitikimams neatsargaus elgimosi su ugnimi ne tik trobesiuose, bet ir arti jų. Artumą nustato teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes ir ypačiai į tai, kiek kaltininkas galėjo numatyti pavojų iš jo sukurtos ugnies (Nr. 291 — 67 m. ir 312 — 73 m.).

II.

Kadangi miestuose statyti kalves nėra absoliučiai uždrausta, tai baudž. statuto 37 str. joms pritaikyti reikia kiekvienu atskiru atsitikimu nustatyti (dalyvaujant, žinoma, žinovams), kad jos gaisro atžvilgiu pavojingos, ir drauge patsai baudž. statuto pritaikymas turi būti tik tam pašalinti, kas sukelia pavojaus, t. y. ne trobesys, bet kalvės įtaisymas.

III.

Jei mediniai namai mūrinių namų kvartale yra visai stiprūs, tik stogas gaisro sugadintas, tai nėra pagrindo užginti taisyti šiems namams naują stogą (Nr. 1601 — 902 m.).

Administracinis gaisro protokolas

192.....metų .....mėn. .... dieną (tenai ir tenai) ..... aš ..... (policijos valdininko elnamoji pareiga, vardas ir pavardė), sužinojęs telefonu ..... nr. (arba) pranešus asmeniškai ..... (tokiam tai: vardas, pavardė, užsiėmimas ir adresas) ..... apie kilusį gaisrą ..... val. .... min. (vieta: miestas, miestelis, — gatvė, namai, butas, kiemas ir t. t., arba kalmas, dvaras ir t. t. vaisčius, apskritis), iššaukęs ugniagesių komandą ir pranešęs apie gaisrą į nuovadą (apskrities viršininkui, piliečių apsaugos dep-tui), į komendantūrą (kariuomenės dalies vadui), valstybės gynėjo padėjėjui (teismo tardytojui), atvykau į gaisro vietą.

Atvykęs pastebėjau (aprašyti gaisro stovį, įvardinti gaisro apimtą trobesį arba jo dalį, jei trobesys sudegė, tai): surinktomis žiniomis ir pačiam patikrinus, pasirodė, kad gaisras buvo apėmęs (tai ir tai).

Ugniagesių komanda ..... (įvardinti koklia) buvo jau atvykusi (arba) atvyko ..... val. .... min. su ..... (tiek tai) siurblių, (pažymėti kokie: rankiniai, benzino motoriniai, auto siurbliai), kurie buvo išstatyti tokia tai tvarka: nurodyti poziciją).

Vanduo siurbliams buvo gaunamas ..... (kokiu būdu ir iš kur).

Tvarkai palaikyti ir gaisrui gesinti aš ėmiausi šitokių priemonių (pažymėti koklių).

Gaisras padarė šitokios žalos ..... (aprašyti sudegusiojo trobesio dalis), be to ugnis sunaikino inventoriaus ..... (tiek tai).

Gaisro nuostoliai siekia: trobesiai ..... lit., inventorius ..... lit., viso ..... litų.

Visas turtas arba jo dalis (pažymėti kas) apdrausta ..... (įvardinti apdraudimo įstaigą) ..... sumai litų.

Nukentėjo nuo gaisro šie asmenys: (įvardinti juos, pažymėti jų trobesių nuostolių sumą, atskirai nuo inventoriaus, apdraustą sumą ir kur apdrausta).

Gaisro vietos apžiūrėjimas ir surinktos žinios rodo, kad gaisras kilo iš ..... (nurodyti priežastį).

Nelaimingų atsitikimų nebuvo (o jei buvo, tai aprašyti juos, pažymint nukentėjusiųjų pavardes).

Gaisro metu pasižymėjo drąsumu šie asmenys: (įvardinti juos ir pažymėti, kokie jų nuopelnai).

Ugnis buvo lokalizuota ..... val. .... min. ir visai likviduota ..... val. .... min.

Pranešimas valstybės gynėjui apie atsitikimą pasiųstas ..... mėn. .... d. (arba)

Tyrimo aktas sustatytas ir sykiu su įrodomaisiais daiktais perduotas teismo tardytojui, kuriam apie įvykį pranešta ..... mėn. .... d. (arba)

Kaltininkas už nepildymą privalomųjų įsakymų patrauktas atsakomybėn pas ..... taikos teisėją (arba)

Kaltininkas už nepildymą privalomųjų įsakymų nubaustas administraciniu būdu ..... litų.

(Parašas)

(Policijos valdininko tyrusio ir surašiusio aktą)

Klausimai ir atsakymai

Pasienio policijos rajono v-kui N. Trimečių priedą galima mokėti nuo 1919 metų.

Pasienio policijos tarnautojui. Pasienio policijos tarnautojas gali viešai nešioti savo brauningą tik viršininkui leidus.

Polic. Liobei Jonui. Valstybės tarnautojams yra mokami vaikų priedai; šiuo reikalu kreiptis į savo tiesioginį viršininką.

Policininkui Baranauskui. Kitos ministerijos žinyboje, ištarnautas tarnybos laikas yra įskaitomas tarnybon, jeigu pirmoji tarnyba buvo tos pačios kategorijos.

Policininkui Buliauskui. 1) Pasienio policijos sargybiniui be valdiško ginklo tarnybos metu leidžiama turėti ir nuosavą revolverį viršininkui sutikus.

2) Norint pakeisti ar ištaisyti pavardę, reikia per savo tiesioginius viršininkus kreiptis vidaus reikalų ministerijos piliečių apsaugos departamentan.

Policininkui B. Rajono viršininkas neturi teisės versti policininkus dirbti netarnybinius darbus.

J. Č. Tamstos klausimas apie trimečių priedą už 1924 metus yra neaiškus.

Suinteresuotiems. 1) Nuovados viršininkas gali jam pavestą vykdyti civilinio ieškinio vykdomąjį raštą perduoti pildyti savo padėjėjui.

2) Už civilinio ieškinio vykdomojo rašto išpildymą gaunamas atlyginimas tokia pat tvarka, kokia jį gauna teismo antstoliai.

Z-cui. 1) Multinės tarnautojai kariško šautuvo turėti negali.

2) Policijos tarnautojai žemės gavimo reikalui gali susirašinėti su žemės reformos įstatymais ir be savo viršininkų žinios.

Pol. Murauskui. Nemokantieji valstybinės kalbos negali būti priimami valstybės tarnybon.

Skelbiamas mokinių priėmimas

i

viešosios policijos žemesniąją mokyklą, Rokiškyje.

Mokyklon priimami vyrai atlikę karinę prievolę, ne jaunesni 23 metų, ne vyresni 32 m. amžiaus, sveiki, tvirto kūno sudėjimo, ūgio ne žemesnio 170 c/m., baigę pradinę mokyklą arba moka gerai rašyti ir skaityti. Prašymus savo ranka rašytus su žemiau nurodytais dokumentais siųsti paštu mokyklos viršininko vardu arba atsivežti su savimi.

Prie prašymų, apmokėtų žyminiu mokesniu, pridėti: 1) ištikimybės liudymas apskrities viršininko išduotas, 2) gimimo metrikai arba karinės prievolės atlikimo liudymas, 3) buvusiems kariams — karinės vyresnybės atestaciją. Prašyme nurodyti užsiėmimas ir ieseitasis mokslas. Padavusieji prašymus ir atatiną mokyklon priėmimo sąlygoms, 1925 m. rugsėjo mėn. 21 d. privalo atvykti Rokiškį laikyti kvotimus ir pastoti mokyklon. Mokslas prasidės rugsėjo m. 22 dieną. Smulkias sąlygas mokykla siūnia kiekvienam pareikalavusiam ir prisiuntusiam pašto ženklą už 25 centus.

Mokyklos viršininkas

Ryšy su policijos švente sekantis „Policijos“ num. išeis dvigubai padidintas. Skelbimai jau priimami.

Leidžia Piliečių Apsaugos Departamentas
Redaktorius Antanas Jakobas

Laimės dienos

1925 metų spalio m 11 ir 18 d.
Įvyks Lietuvos Raudonojo Kryžiaus VII loterijos

5-os klasės
LOŠIMAS

Laimės dienos

LAIMINGIEJI LOTERIJS BILIEŲ SAVININKAI GAUS IŠLOŠTI PO:

60.000, 20.000, 10.000 litų ir daug laimėjimų po 3.000, 2.000, 1000 litų ir t.t.

Viso 4290 laimėjimų sumoje Lt. 352.600.

BILIIETAI PARDUODAMI: Lietuvos Raudonojo Kryžiaus loterijos valdyboj, Kaune, Laisvės alėja 35, Ūkio Banko bei Prekybos ir Pramonės Banko skyriuose, visose pašto įstaigose Kaune ir provincijoj ir pas agentus.

Akc. B-vė „ENGELMAN“

Alaus darykla, salyklo fabrikas ir vaisvandenių dirbtuvė
Kaunas, Pramonės g-vė 2. Telef. 51 ir 400.

Stalo ir Pilzeno alus
SITRO ir «EKSTRA»

Įsteigta 1860 m.

Vienintelis Lietuvoje alaus
bravaras su dirbtinu šaldymu

Dažnai mes, daug laiko praleidžiame kol išrenkame

gerą dovaną savo mylimam asmeniui

Juk menomoji dovana turi sukelti džiaugsmo, privalo būti naudinga ir kas svarbiausia privalo parodyti tamstos gerą skonį.

«Florance» firma mielai tamstai padeda tame sunkiame darbe pasiūlydama puikų muilą «MIMOSE». Ta dovana sukels džiaugsmo ne tik dovanos įteikimo metu, bet nekartą ir visą dieną, kada skaniai kvėpiantis Mimosos aromatas persikels į tamstos odą. O jei dar prie šios dovanos pridėsi bonkute „Eau de Cologne Florance triple ambrée“, tai tamstos būsite tinkamai atlikę savo pareigą. Tamstos apdovanotas asmuo bus visada dėkingas.

Flocance — Kaunas

J. B. Volfas

Kaunas, Telefonas 118 ir 400

:-

įsteigta 1853 m.

Alaus darykla ir salyklo fabrikas

STALO ALUS PORTERIS

SALYKLO EKSPORTAS

KONRADO CUKRAINĖ

Laisvės alėja 25 nr.

Ist. 1852 m.

Telefonas 107.

Cukrainės išdirbiniai geriausios rūšies ir visumet švieži
Nuosavos gamybos šokoladai ir saldainiai
Užsakymai išpildomi sąžiningai ir greitai

Pranešu gerb. publikos žiniai kad jau galima gauti
šovinių visokiems revolveriams mūsų krautuvej
Su pagarba SAMUELIS MUŠKATAS ir Ko
Kaunas, Laisvės alėja 6l. ◆ ◆ ◆ Kaunas, Laisvės alėja 6l.

Kviečiame visus užsisakyti Lietuvos savivaldybių laikraštį

Savivaldybė

SAVIVALDYBĖ rašo visais savivaldybių gyvenimo klausimais, deda jų aiškinimų ir įvairių praktiškų nurodymų, kaip svarbius savivaldybių reikalus geriau sutvarkyti,
SAVIVALDYBĖ aiškina mūsų savivaldybių kompetenciją įstatymų ribose, nurodo savivaldybių teises ir prievoles,
SAVIVALDYBĖ plačiai informuoja apie mūsų savivaldybių veikimą, jų rūpesnius ir uždavinius,
SAVIVALDYBEI bendradarbiauti yra kviečiami ir pasižadėjo įzymesnieji savivaldybių darbininkai, žinomi teisininkai, visuomenės veikėjai, publicistai ir kiti žurnalistai. Todėl laikraštis tikisi nuolat gerėti ir popularėti.

„SAVIVALDYBĖS“ PRENUMERATA

LIETUVOJE (ir Vokietijoje, Latvijoje, Estijoje)

UŽSIENIUOSE

Vieneriems metams	— 20 litų,	24 litai
Pusei metų	— 12 „	14 „
Treji mėnesiai	— 6 „	7½ „

„Savivaldybės“ redakcija ir administracija: Kaunas, Laisvės al. 9, telef. 301.